

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta filozofická

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2016

Andrea ŽIVNÁ

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Srovnání současného křesťanství v Americe
a Rusku včetně textové analýzy**
Andrea Živná

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra anglického jazyka a literatury

Studijní program Filologie

Studijní obor Cizí jazyky pro komerční praxi

Kombinace angličtina – ruština

Bakalářská práce

Srovnání současného křesťanství v Americe

a Rusku včetně textové analýzy

Andrea Živná

Vedoucí práce:

Ing. et BcA. Milan Kohout

Katedra anglického jazyka a literatury

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016 .....

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu své bakalářské práce panu Ing. et BcA. Milanu Kohoutovi za cenné profesionální rady, čas, který mi věnoval, a odborné vedení, jež mi pomohlo při jejím zpracování.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	CO JE KŘESŤANSTVÍ?	5
2.1	Vznik křesťanství	6
2.2	Křesťanství jako státní náboženství	7
2.3	Vnitřní spory v ranné církvi.....	8
2.4	Velké schizma	8
2.5	Latinská církev ve středověku.....	9
2.6	Reformace	11
3	KŘESŤANSTVÍ V USA.....	13
3.1	Dělení amerických křesťanů	13
4	KŘESŤANSTVÍ V RUSKU.....	16
4.1	Christianizace Rusi	16
4.2	Bolševici a pravoslavná církev	17
4.3	Ruská pravoslavná církev po pádu komunismu.....	18
4.4	Další křesťanské církve v Rusku	19
5	KOMPARACE SOUČASNÉHO KŘESŤANSTVÍ V USA A RUSKÉ FEDERACI	20
5.1	Náboženství v moderní americké společnosti.....	21
5.2	Pravoslaví v postkomunistické éře Ruské federace	25

6	TEXTOVÁ ANALÝZA VYBRANÝCH TEXTŮ Z HLEDISKA SLOVNÍ ZÁSOBY.....	30
7	ZÁVĚR.....	32
8	POZNÁMKY.....	36
9	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	40
10	ABSTRACT.....	45
11	RESUMÉ.....	46
12	PŘÍLOHY.....	47

1 ÚVOD

Práce je zaměřena na srovnání současného křesťanství ve Spojených státech amerických a Ruské federaci, neboli komparaci charakteristického reprezentanta tzv. církve východní se spíše netypickým nositelem hodnot církve římskokatolické. Spojené státy americké více než „bojovou zástavu“ Vatikánu a tedy i papeže představují obrovský a na první pohled dost možná nepřehledný souhrn náboženských skupin, které však svou existencí více či méně přísluší k původní „mateřské“ katolické církvi. I přesto však byly Spojené státy americké (a Západ obecně) z dlouhodobého hlediska vnímány coby „obrání křesťanstva“, zatímco Rusko – ať už díky dlouhé éře socialismu, která (nejen) pravoslavnou církev vystavovala vytvrvalé a nelítostné perzekuci, či porevolučnímu izolacionismu projevujícím se mimo jiné nepřátelským vztahem vůči katolíkům (ještě posilovaným za konzervativní Putinovy vlády) – stálo vždy mimo dění a staralo se více než o cokoliv jiného o zajištění vlastní existence. V posledních letech se však situace zcela obrací a je to právě Ruská federace, která ústy prezidenta Putina a pravoslavného patriarchy Kirilla přejímá zodpovědnost za ochranu křesťanů celého světa a nahrazuje tak původního hegemonu v této oblasti – Spojené státy.

Pro správné pochopení mnou vybraného tématu byl dostatek prostoru věnován zmapování historie obou církví od jejich společných počátků, přes problémy související s mocenským soupeřením papeže a konstantinopolského patriarchátu a císaře vedoucí až k tzv. Velkému schizmatu (1054), při němž došlo k rozštěpení na katolickou a pravoslavnou větev, až po vlastní vývoj a problémy s nimiž se v průběhu téměř milénia musely potýkat. Stranou pozornosti nezůstaly ani změny posledních let, které pozitivně poznamenaly do té doby zatvrzele nepřátelský postoj obou církví a přiměly je ke vzájemné spolupráci stvrzené setkáním duchovních vůdců obou náboženských komunit. Cílem bakalářské práce je tak co nejkomplexnější, současně však dostatečně srozumitelná komparace křesťanství v USA a Rusku, především s ohledem na specifické

náboženské prvky charakteristické pro danou zemi a jejich dopad na soudobou společnost.

O zvolení daného tématu rozhodl můj zájem o církevní dějiny, a to především díky možnosti nahlédnutí a bližšího pochopení náboženského světa, který pro mě, jako pro ateistu, zůstával doposud záhadou. Díky této skutečnosti zároveň věřím, že budu schopna v rámci svých tezí vyjádřit dostatečně objektivní názor k dané problematice. Dalším, neméně podstatným důvodem pro volbu rusko-amerického tématu představuje mé studium anglického a ruského jazyka, které mi umožňuje v případě potřeby využít cizojazyčné texty.

Práce obsahuje čtyři základní kapitoly, členěné do dalších podkapitol a samostatnou praktickou část. V první z nich byl věnován prostor samotné definici křesťanství, jeho založení, formování a obecně dějinám. Stručně je vylíčen vznik „pohanského“ monoteistického náboženství v protikladu k v té době všeobecně přijímanému a uznávanému polyteistickému náboženství antického Říma. V této části se rovněž zabývám charakteristickými prvky křesťanské víry, tj. učením o Kristu, božím Desaterem, podstatě trojjedinosti, atd., expanzivní činností církve v podobě křížových válek, stejně jako jeho bojem s reformačními silami.

Druhá kapitola popisuje etablování křesťanství v Severní Americe, respektive dnešních Spojených státech amerických, a to z několika hledisek. Především jde o jeho provázanost s přistěhovalectvím, což se projevilo fenoménem tzv. denominatismu, čili koexistencí většího počtu navzájem odlišných náboženských uskupení, jež jsou na rozdíl od zbytku světa celkem stejnou měrou vyznávána většinou populace. Neopomíjí však ani vliv náboženství v americké politice.

Třetí část se zabývá ruskou pravoslavnou církví, a to včetně charakteristiky z hlediska jedné z křesťanských náboženských forem. Dále popisuje historický vývoj a současnou situaci se zvláštním přihlédnutím k propojování církve s ruskou politikou skrze osobu prezidenta Putina. Zmiňuje

se rovněž o dalších druzích křesťanského vyznání, které jsou v Rusku menšinově zastoupené.

Čtvrtá kapitola s názvem *Komparace křesťanství v USA a Ruské federaci* poskytuje, jak již název napovídá, srovnání pravoslavného a katolického, resp. protestantského vyznání. Důraz je kladen na slovo „současný“, neboť právě na příkladech z nejbližší doby bych ráda demonstrovala aktuální směřování obou církví. Podkapitola věnující se církvím v USA přibližuje duchovní základnu a některé z nejdominantnějších prvků amerického náboženského světa, např. televangelismus, kulturní válku a občanské náboženství. Na ni navazující část o pravoslavné víře soudobého Ruska pak líčí společnosti vévodící názorové platformy charakterizující úlohu Ruska jako nového ochránce křesťanů, zároveň však i transformující ruské náboženství úzce spojené s vládou do modelu jakési novodobé teokracie.

Praktická a závěrečná část práce je tvořena z textové analýzy pěti internetových článků týkajících se zvoleného tématu, které byly porovnány z hlediska slovní zásoby.

V bakalářské práci byla využita jak domácí, tak zahraniční literatura. Ke zmapování nejstarších dějin křesťanství posloužila kniha *Dva tisíce let dějin církve* R. Frohliche. Informace o středověkém a raně novověkém křesťanství poskytla publikace *Církevní dějiny: antika a středověk* autorů Suchánka a Dršky, zatímco objasnění některých nepříliš známých křesťanských pojmů zajistilo dílo *Teorie a dějiny náboženství* spisovatelky D. Demjančukové. Ze zahraniční literatury zabývající se tématem amerických církví je zapotřebí zmínit velmi užitečný článek Roberta N. Bellaha *Religion and Legitimation in the American Republic*. Geologicko-politický pohled s výrazným přesahem do filozofie poskytla kniha amerického politického teoretika Samuela P. Huntingtona *Kam kráčíš Ameriko: krize americké identity*. Ruské pravoslavné církvi, a to jak z hlediska jejích dějin, tak i současných trendů, se pak detailně věnují publikace *Náboženství v ruské kultuře* H. Nykla, či *Dějiny Ruska 20. století* od A. Zubova.

Bohatou pramennou základnu, díky níž bylo možné zpracovat především většinu právě probíhajících, či nedávno uzavřených témat, představoval materiál z webových serverů českého a zahraničního tisku, databází či internetových stránek amerických a ruský náboženských společností. K dispozici tak bylo značné množství aktualizovaných dat, nezbytných především pro úspěšné dokončení stěžejní komparativní části bakalářské práce. Z mnohých lze jmenovat servery jako Parlamentní listy, Britské listy, New York Times a Euportál.

2 CO JE KŘESŤANSTVÍ?

Křesťanství (z řec. *christos* – pomazaný, posvěcený) je monoteistické (jednobožské) náboženství, jehož Bůh je ve třech osobách – je trojjediný. Mluvíme o tzv. svaté Trojici, která zahrnuje Boha – Otce, Syna a Ducha svatého. Bůh je považován za stvořitele celého světa a za pána nad časem i dějinami. [1] [2]

Proti víře v trojjedinost existovalo od počátku křesťanství mnoho oponentů, ti věřili, že představa trojice odporuje absolutnímu monoteismu. Nemenší odpor panoval i v tzv. dualismu – někteří gnostici prosazovali teorii dvou Bohů; nemilosrdného Boha Starého zákona a milosrdného, láskyplného Boha Nového zákona, tj. Ježíše Krista. Dogma trojjedinosti definitivně a závazně stanovuje a potvrzuje až první konstantinopolský koncil roku 381 (druhý ekumenický). [3]

Ústřední postavou křesťanství je Ježíš Kristus, dle křesťanů Syn boží, který sestoupil na zem, žil jako člověk a smrtí na kříži spasil svět. Problémem však i nadále zůstává neexistence spolehlivého fyzického důkazu o Ježíšově existenci, ačkoliv většina badatelů ji předpokládá. V 19. století nicméně došlo kritickým historickým bádáním k odlišení náboženské postavy Ježíše Krista a historické osoby Ježíše Nazaretského, pravděpodobně galilejského rabína a židovského náboženského reformátora, narozeného krátce před začátkem letopočtu. Zásadní překážkou zkoumání Ježíšova života jsou však evangelia, která vznikla s časovým odstupem cca 30–70 let, která navíc sloužila nikoliv jako dějinný pramen, ale jako křesťanské dogma. Většina údajů o „Božím synovi“ tak zůstává nadále nejistá a hypotetická. [4]

Křesťané uznávají křest (a většinou i další svátosti) a vyznávají odpuštění hříchů a možnost spásy. Křesťanství chápe život a smrt Ježíše Krista jako čin boží, který člověka zachraňuje z duchovní smrti a má mu přinést odpuštění ve smyslu smíření s Bohem. Základní pravidla života

každého křesťana jsou uložena v Desateru přikázání, v modlitbě Otčenáš a v Bibli. [5]

Křesťanství sebe samo chápe jako náboženský systém, který překlenul omezenost židovství, čímž v podstatě rozšířil jeho hranice. „*Křesťané se považují za „nový lid“ tj židy i pohany, kterým Ježíš svou smrtí ukázal cestu ke spáse, která se děje vírou v Ježíše, nikoli striktním dodržováním zákona*“ [6], jako v tehdejší židovském náboženství. Touto myšlenskou nabývá křesťanství ve starověké společnosti kosmopolitního rázu a otevírá se všem lidem bez rozdílu. [7]

2.1 Vznik křesťanství

Zakladatelem křesťanství je podle vyznání křesťanů Ježíš Kristus (mezi 7. a 1. př. n. l. – mezi 29. a 36. n. l.), který žil v římské provincii Judea a tvrdil, že je učitelem seslaným od Boha. Mnozí Židé opustili své domovy a povolání a následovali jej ve víře, že je dlouho očekávaný Mesiáš, tedy zázraky činící vůdce židovského národa. Byl však popraven Římany vládnoucími nad Judeou. Ježíšovi žáci po jeho smrti začali rozhlášovat, že Ježíš vstal tělesně z mrtvých, opakovaně se jim zjevil, poté vstoupil na nebesa, kde sedí po pravici Boha, a seslal na své žáky Ducha svatého. [8]

Jelikož Ježíšova poprava ukřižováním proběhla v Jeruzalémě, jsou i počátky křesťanství spojeny právě s tímto městem. Kolem roku 40 n.l. vzniká v Jeruzalémě kolem Ježíšových žáků pravděpodobně jedna z prvních křesťanských skupin, která je však v této době chápána jako jedna ze sekt v rámci starého židovského náboženství. Tuto skupinu můžeme označit za počátek církve. Slovo církev (lat. ecclesia – shromáždění, do češtiny přes staroslověnské crky, gen. crkve - církev) lze přeložit jako křesťanské společenství, přičemž v češtině se tradičně užívá jako běžný ekvivalent také výraz obec či církevní obec. [9]

Z Jeruzaléma je křesťanské učení nejprve šířeno v oblasti dnešního Izraele, odtud proniká do Malé Asie, Řecka a postupně i do ostatních částí

Římské říše. Křesťanské myšlenky se tedy velmi rychle šíří z židovského prostředí mezi jiné národy tehdejšího Římského státu. Tzv. pohané se dávají pokřtít a stávají se následovníky Ježíše Krista, čímž se rané křesťanské skupiny zcela vyčleňují z židovského náboženství a ... „*tak po roce 70 n.l. dochází k vyloučení Ježíšových stoupenců ze židovstva*“. [10] V roce 70 n.l. je Jeruzalém vyplněn Římany jako důsledek židovského celonárodního povstání označovaného jako První židovská válka. S touto událostí se také pojí konec centra církve v Jeruzalémě, přičemž vůdčí roli přebírá církev v Římě. [11]

Kolem roku 100 n.l. byli křesťané pronásledovanou menšinou ze strany Římského impéria, neexistovalo žádné oficiální vyznání víry určené k veřejnému přednesu, pevná struktura církve či pevná podoba bohuslužby. [12] Svým zájmem o každého, byť sebenepatrnějšího člověka - jednalo se především o otroky a chudinu - však křesťanství postupně nabírá na síle a později začíná oslovovat i bohaté a mocné Římany. Důležitou roli v tomto „úspěchu“ hraje křesťanské překonání strachu ze smrti vírou ve vzkříšení a život věčný. [13]

2.2 Křesťanství jako státní náboženství

Přelomem v historickém vývoji křesťanství se stává rok 312 n.l., kdy je na křesťanskou víru obrácen císař Konstantin. Do této doby byla církev odlišující se menšinou čelící pronásledování. Tuto situaci události roku 312 zcela změnily. Císař Konstantin skoncoval s pronásledováním a nabídl církvi podporu a svou náklonnost, když vydává toleranční edikt, kterým zrovnoprávňuje křesťanství s ostatními římskými náboženstvími. Křesťanství se poté stalo v roce 380 n.l. za císaře Theodosia dokonce oficiálním státním náboženstvím. Spojení církve a státu dodnes u křesťanů, stejně jako v době 4. století, vzbuzuje protichůdné reakce. Někteří jej považují za fatální omyl, jiní jej nadšeně přijímají. Vnímání vztahu církve a státu se promítá i do dalšího historického vývoje křesťanství a silně se dotýká i tématu této práce, jak si v pozdějších kapitolách ukážeme. [14]

2.3 Vnitřní spory v ranné církvi

Mladá křesťanská církev řeší v prvních stoletích své existence kromě složité vnější situace i své vnitřní spory. V církvi se objevuje řada hnutí, která nově interpretují křesťanské učení. Jedná se např. o gnostiky (2. stol), kteří jsou přesvědčeni, že Bůh je nepoznatelný, nebo ariány (4. stol.), kteří tvrdí, že Ježíš není Bůh, ale člověk, na němž výjimečným způsobem spočinula božská milost. [15]

Již v průběhu 2. století dochází v reakci na gnózi ke kanonizaci novozákonných spisů a ustavují se biskupské úřady, kdy si každá křesťanská obec volí biskupa, kolem nějž se ostatní křesťané sdružují, a který dbá na čistotu křesťanské víry. Na pozvání císaře Konstantina se taktéž konal roku 325 v Niceji koncil, kde se sešli biskupové z Římské říše. Po dlouhých disputacích zformulovalo shromáždění vyznání víry a učení Ariánů odmítlo jako kacířské. [16]

2.4 Velké schizma

Spory v rámci ranné křesťanské církve se umocnily s rozpadem Římské říše (395 n.l.) na západní a východní (Byzanc) část. Obě části říše byly rozdílné už za trvání Římského impéria a rozdíly se nevyhnuly ani křesťanským církvím. Odrážely se zde především vlivy kulturní, kdy východ je ovlivněn řeckou a orientální kulturou tíhnoucí k mysteriu a západ je naopak střízlivější s důrazem na právo, politiku a ekonomiku. [17]

V rámci křesťanství se tyto rozdíly projevují zejména v oblasti věrouky. Východní křesťanství se zaměřuje na tajemství, hledá podstatu Boha. Zatímco západ se zaměřuje především na praktické otázky, např. jestli člověk může sám přispět ke spáse své duše. [18]

K nepochopením a rozepřím směřovalo dlouhé období vzájemného odcizení obyvatelstva dvou bývalých polovin Římské říše, což v konečném důsledku vedlo k rozdělení křesťanské církve, neboli velkému schizmatu.

Prvotní příčinou schizmatu byly spory o autoritu papeže, který si nárokoval moc nad ostatními čtyřmi starověkými patriarcháty na Východě, ačkoli mu východní patriarchové přiznávali jurisdikci pouze nad západním patriarchátem římským. [19]

Kromě odlišných zvyklostí církevního života a liturgie byla důvodem rozkolu i rivalita mezi Římem a Konstantinopolí, kterou je možné sledovat daleko do minulosti již k chalcedonskému koncilu roku 451. Jednalo se tedy o dlouhodobý spor. Přes drobné roztržky mezi východem a západem v roce 867 okolo politického i církevního vlivu v jižní Itálii a Dalmácii se neshody táhly až po konečný rozkol v roce 1054, kdy dlouhotrvající napětí vyvrcholilo vzájemnou exkomunikací zástupců západní a východní církve při jednání majícím přinést urovnání neshod. A i když po schizmatu byly snahy a pokusy o církevní smír, vzájemné odcizení a nenávisť již byly příliš velké. Vzniká tak západní latinská neboli katolická církev a východní neboli pravoslavná církev. [20] [21]

2.5 Latinská církev ve středověku

Vnitřní spory však časem vznikají i v západní katolické církvi. Neuspokojivý život církevních hodnostářů vede ve středověku ke vzniku mnišského reformního hnutí. Jedno z nejvýznamnějších reformních hnutí vzniká v 10. stol. v benediktýnském klášteře Cluny v Burgundsku.

Do života západní církve ve středověku silně promluví také vznik nových žebravých řádů navazujících na nejstarší mnišský řád Benediktýnů. Jedná se o Dominikány, Františkány, Minority a Kapucíny. [22]

Další kapitolou dějin křesťanství se stávají křížové výpravy. Obsazení Svaté země Seldžuky, kteří na rozdíl od dřívějších vládců - Arabů - znemožnili poutníkům přístup na svatá místa, přivedlo evropské národy k myšlence obrany proti islámskému obklíčení. První tažení bylo zahájeno roku 1096. Samotné hodnocení křížových výprav do Svaté země přináší řadu rozporuplných názorů. Zatímco starší historiografie zdůrazňuje jejich přínos pro vzájemnou kulturní výměnu mezi arabským světem a západní křesťanskou

civilizací, soudobé bádání je skeptičtější a podotýká, že jejich význam pro evropskou kulturu byl spíše negativního rázu. Křížové výpravy nebyly de facto ničím jiným než spojením teokracie, náboženského fanatismu a současně účelně propracované církevní propagandy, díky čemuž na ně tehdejší společnost pohlížela se značnými sympatiemi (první výraznější kritika se objevuje až s rozvojem renesance, osvícenství a humanismu). Nacionalismus a kolonialismus „dlouhého“ 19. století pak přináší nový pohled – považuje křížové výpravy za jakési předchůdce expanzivní koloniální politiky, v nichž se však současně odrážely tehdejší nacionalistické spory. [23] [24]

Současně nelze opomenout ani ideologii a cíle křížových výprav, jejichž zkoumání vedlo mimo jiné ke zformování vyhraněně kritického pohledu z hlediska muslimů (po druhé světové válce) a marxistů. Křížové výpravy do Svaté země prohloubily propast mezi západními a východními křesťany, vrcholící vypleněním Konstantinopole roku 1204. Rozpory panovaly také mezi křížáky z různých zemí a jejich veliteli, což jen přispělo k dalšímu rozdmýchávání násilností, které se nejvíce odrazily na domorodém obyvatelstvu. Ačkoliv křížácká ideologie nezanikla dobytím Jeruzaléma ani pádem Akkonu (1291) a nebyla tak nikdy formálně ukončena, měla na evropskou kulturu nemalý dopad, z hlediska blízkovýchodní muslimské civilizace. Po sobě křížáci naopak nezanechali žádný výraznější dopad, a představují tak pouze jeden z „příběhů na okraji dějin“. [25]

Jako plod křížových výprav vznikly rytířské řády. Již roku 1113 byl papežem jako první potvrzen Řád johannitů, později zvaný Řád maltézských rytířů (Rytířský a špitální řád sv. Jana Jeruzalémského na Rhodu a Maltě). Vznikl z bratrstva sv. Jana v Jeruzalémě, věnujícího se především nemocným, ale také boji. Později tento řád ochraňoval cesty do Svaté země a při nich zřizoval špitály (první nemocnice) a hospice (první hotely). Pozorujeme, že nemocnice a hotely podobně jako univerzity patří k významným obohacím a novinkám iniciovanými církví. [26]

Roku 1120 byl francouzskými rytíři založen Řád templářů k ochraně poutníků. Jeho likvidace francouzským králem Filipem roku 1312 spojená s inscenovaným procesem byla krutým zločinem. Roku 1190 byl založen Německý řád především pro péči o nemocné. Teprve později, zejména po přesídlení do severovýchodní Evropy, se stal obávanou dobovatelskou silou a až v nové době řeholním řádem špitálním. [27]

Roku 1156 bylo na hoře Karmel v Palestině založeno poustevnické bratrstvo. Dodatečně bylo schváleno jako zvláštní řeholní řád Karmelitánů. Roku 1238 za ohrožení muslimy přesídlili karmelitáni do Evropy. Byli zařazeni mezi žebravé řády. [28]

2.6 Reformace

V 16. století byli téměř všichni Evropané křesťany (Římskokatolická církev, Pravoslavná církev). Většina lidí upřímně věřila v Boha, snažili se s ním mít blízký osobní vztah. Církev hrála nezastupitelnou roli v každodenním životě společnosti.

Neuspokojivé poměry ve středověké církvi se však staly živnou půdou pro reformní hnutí, které ve zkratce nazýváme reformace. Reformací označujeme široké hnutí s cílem nápravy poměrů v církvi a křesťanství. Reformace tedy nebyla útokem na víru, jejím cílem bylo naopak upevnit víru a obnovit postavení církve. [29]

Počátky reformace můžeme pozorovat od 12. století. Jsou spojeny se sociálně nonkonformními až revolučními hnutími typu Valdenských, Husitů či Českých bratrů. Toto období reformace bývá označováno také jako „předreformace“. [30]

Dne 31. 10. 1517 přibil Martin Luther 95 tezí na dveře hlavního chrámu ve Wittenbergu. 95 stížností na stav církve, v nichž odmítá zneužívání odpustků a zdůrazňuje myšlenku ospravedlnění osobní vírou z milosti boží. Teze se měly stát předmětem akademické debaty, nezamýšlel revoluci. Teze byly poměrně

umírněné, ale díky knihtisku byly publikovány bez jeho vědomí a brzo se staly předmětem veřejné diskuze. [31] [32]

Reformace je odpovědí na celospolečenskou situaci, která se v období vrcholného středověku vytvořila. K reformaci se proto přidávají všichni, kteří byli nespokojeni s církevním, politickým nebo sociálním pořádkem. [33]

Reformace upozorňuje, že úpadek církve není zapříčiněn jen tím, že někteří duchovní a laikové nedodržují církevní příkázání, ale že se církev odchýlila od učení Ježíše Krista, přestala naslouchat liteře Písma svatého a přijala lidská ustanovení – papežské dokumenty a nařízení koncilů, tedy tradici. Reformátoři usilují o návrat k původní biblické zvěsti. [34]

Z podnětů reformace se katolická církev štěpí a vznikají nové církve protestantské. Podle osoby reformátora mluvíme o luterských církvích odkazujících se k myšlenkám Martina Luthera (1483–1546) rozšířených z německých zemí zejména do oblasti Baltského moře, Švédska, Dánska, na Island, do Hanzovních měst (Talin, Riga) a na území Řádu německých rytířů a dále o církvích kalvínských vzniklých na odkazu švýcarského reformátora Jeana Calvina (1509 -1564), které se šíří v západní Evropě, zejména ve Švýcarsku, Nizozemí, Francii (hugenoti), Anglii (puritáni), Skotsku (presbyteriáni) a osadách v Severní Americe.

Kalvínská reformace později ovlivňuje vznik anglikánské církve, z níž se později vydělují metodisté. Druhá větev kalvínské reformace dává vzniknout presbyteriánům, kongregacionalistům, baptistům a adventistům či kvakerům.

3 KŘESŤANSTVÍ V USA

Historie křesťanství v USA je silně spjata s přistěhovalectvím. Od 16. století můžeme zaznamenat postupné kolonizační vlny obyvatelstva z Evropy, které sebou do „nového světa“ přinášejí také své náboženství, tedy nejrůznější formy křesťanství. Základními elementy, jež formují křesťanství v USA, jsou ideály náboženské svobody, související s náboženskou tolerancí, proselitismus založený na svobodném získávání nových stoupenců (možnost svobodně zakládat nové náboženské útvary a misijně působit) a denominatismus, který se USA projevuje existencí více od sebe odchylných náboženských organizací, kdy žádná z nich není podporována většinou populace na rozdíl od Evropy. [35]

Samuel P. Huntington uvádí, že 86 % dotázaných Američanů věří v Boha a 8 % v jiný nadosobní princip, přičemž pouze 5 % nevěří v ani jednu z alternativ. Další čísla hovoří o tom, že náboženství hraje velmi významnou roli v denním životě pro 57–65 % Američanů, jako dosti výraznou ji hodnotí 21–27 % dotázaných a jako ne příliš výraznou pouze 12–18 %. Mezi lety 2002 a 2003 se dle Huntingtona až 66 % Američanů označilo za členy náboženských kongregací. Pro Američany je tedy víra v Boha velmi důležitá. [36]

Vliv křesťanství je vidět i v americké politice, kde se prosazuje tzv. „nová křesťanská pravice“, která prosazuje konzervativnost, staví do popředí morálku a veřejný pořádek. Z jejich myšlenek a podpory čerpal např. americký prezident J. W. Bush.

3.1 Dělení amerických křesťanů

V USA na rozdíl od evropských států neexistuje jedno převládající náboženské uskupení, nicméně Římskokatolická církev je i v USA největší náboženskou skupinou, přičemž se k ní hlásí asi 24 % Američanů. [37]

Zbytek křesťanů se člení na velké množství jednotlivých denominací a kongregací, samostatnou identitu mohou mít i jednotlivé kostely či skupina věřících seskupená okolo svého kazatele. [38]

Křesťany v USA můžeme dělit na katolíky, bílé protestanty, černé protestanty a ostatní. Protestanty můžeme dále, pomineme-li různé sekty a menší odnože, členit na dvě hlavní linie podle akceptace moderních hodnot.

Ve zkratce se jedná o liberálně smýšlející protestanty prosazující skloubení víry s moderní vědou a konzervativce prosazující např. kreacionismus, kteří se dále štěpí. Jedna větev konzervativních protestantů si zvolila „život v ústraní“ a zanevřela na zbytek společnosti, přičemž věří ve svůj výklad světa s tím, že většinovou společnost čeká zatracení. Mluvíme o „fundamentalistech“. Jejich představitelé jsou zejména Amišové a Mennomité. Druhá větev se sice také nevzdala svých radikálních názorů na vidění světa a církve, nicméně se odmítla uzavřít do ghetta a nevzdala se snahy o konverzi ostatních věřících a jejich spásu. Mluvíme o evangelikálech.

Další významnou skupinou jsou pentekostálci a charismatikové, někdy souhrnně označované jako „Duchem obdaření“ (Duchem naplnění – Spirit Filled). Pentekostalismus je silně konzervativní hnutí vzniknuvší na přelomu 19. a 20. století, členové věří v křest Duchem svatým jako následnou zkušenost po svém znovuzrození a od charismatiků se liší především svým historickým vznikem, vztahem k denominační příslušnosti a částečně také učením. [39]

Zatímco pentakostálci byli ze svých denominací vylučováni a nuceni zakládat vlastní sbory, které se později staly denominacemi, charismatici zůstávají uvnitř svých církví, případně se sdružují v nadcírkevních svazech.

V USA nalezneme i diaspory východních křesťanských církví a starobylých orientálních církví. K první jmenovanému výraznou měrou přispěla tzv. ruská pravoslavná misie na Aljašku (její počátky zasahují období, kdy šlo o součást Ruského impéria, tj. před prodejem Spojeným státům americkým), jejíž důsledky můžeme sledovat i dnes – k pravoslaví se na Aljašce hlásí kolem 30 tisíc lidí, mše tohoto typu pak provozuje na sto

kostelů. Teologie aljašské misie lze bez nadsázky označit jako stavební kámen formování moderního pravoslaví na Západě, především v USA. [40]

4 KŘESŤANSTVÍ V RUSKU

Bezpochyby nejvýznamnějším zástupcem křesťanství v Rusku je pravoslaví. Co si však máme pod tímto slovem představit? Pojem pravoslaví je církevněslovanský kalk z řeckého slova „orthodoxia“. Jedná se o spojení dvou řeckých slov *orthé* – pravdivý a *doxa* – onačení pro smýšlení, nauku, víru, ale také oslavu. Slovo *orthodoxia* můžeme tedy chápat jako pravou víru, ale také jako pravou oslavu Boha. [41]

Dalším obsahem pojmu pravoslaví je vymezení vlastností pravoslavné církve, kdy v souvislosti s ním mluvíme o „církvi východní“ či „východním křesťanství“ nebo také o církvi „řecko-slovanské“, což odkazuje na národně státní princip zemí a národů místa vzniku pravoslaví. Důležitým atributem pravoslaví je také katolicita, která je chápána jako všeobecnost, univerzálnost, vyjadřující především plnost církve. [42]

Pravoslavná církev stejně jako církev katolická vzešla z prvotní apoštolské církve a její vývoj jsme si již až po velké schizma v roce 1054 popsali ve druhé kapitole. Velké schizma znamená pro pravoslaví oddělenou existenci od Říma, kdy se na jedné straně nachází Řím a na druhé straně východní patriarcháty nacházející se v kanonickém svazku s Konstantinopolí. Pravoslavnou církev by tak šlo definovat jako soubor čtyř „východních“ patriarchátů (Konstantinopol, Alexandrie, Antiochie, Jeruzalém) a dalších církví (např. Ruská pravoslavná církev), ... „které vznikly z jejich lůna nebo jsou v kanonickém styku s nimi.“ [43]

4.1 Christianizace Rusi

Počátek křesťanství v Rusku se datuje do roku 988, kdy kyjevský kníže Vladimír I. přijal křest a s ním i celá Kyjevská Rus. Vladimír I. se nechal pokřtít od řeckých kněží, kteří reprezentovali politické spojenectví Byzance a tehdejší Kyjevské Rusi a přiklonil tak Kyjevskou Rus k východnímu typu křesťanství. [44]

Z počátku měl nejvyšší církevní představitel v Kyjevské Rusi hodnost metropolitů a byl podřízen konstantinopolskému patriarchovi. Sídlo metropolitů bylo ve 14. století stejně jako mocenské centrum ruského státu přesunuto z Kyjeva do Moskvy.

V roce 1589 získává ruská pravoslavná církev status patriarchátu, což ji staví na roveň „starých“ patriarchátů, a dokončuje se tak proces osamostatnění na patriarchátu konstantinopolském.

Vrcholem pro ruskou pravoslavnou církev se stává počátek 17. století, kdy nabírá její patriarcha silný politický vliv. Pozici patriarchátu se snaží vylepšit také patriarcha Nikon (1652–1666), za jehož působení dochází ke starověreckému rozkolu. Nikonovy církevní reformy se týkaly církevní organizace a liturgické praxe, přičemž okamžitě vyvolaly odpor značné části věřících, kteří Nikona považovali za heretika. Důsledkem bylo rozdělení ruské pravoslavné církve na oficiální proud a menšinové starověrce. Po Nikonově sesazení se již patriarchovi silný politický vliv nikdy obnovit nepodařilo.

Začátkem 18. století Petr Veliký ruší moskevský patriarchát, zbavuje církev samostatnosti a integruje ji do státní struktury. Tento stav trvá až do roku 1917, kdy je po více než dvou staletích svolán místní sněm ruské pravoslavné církve, na němž je obnoven patriarchát a patriarchou je zvolen Tichon Belavin. [45]

4.2 Bolševici a pravoslavná církev

Podmínky pro ruskou pravoslavnou církev se ale ve stejném roce začínají dramaticky měnit. Pravoslavní v Rusku čelí po bolševickém převratu pronásledování ze strany státu. Část věřících odchází do emigrace a vzniká ruská pravoslavná církevní diaspora, která se s ruskou pravoslavnou církví v roce 1927 rozchází. Bolševici postupují proti církvi tvrdě, jelikož se během občanské války postavila proti Bolševikům, tzv. rudým. Kněží i laikové jsou fyzicky likvidováni či vězněni, církevní majetek konfiskován, bohoslužby zakazovány. Stát ruší moskevský patriarchát a snaží se v ruské pravoslavné církvi vyvolat schizma.

Činnost církve je oficiálně povolena až v roce 1943, kdy ji Stalin potřebuje v boji proti fašistům. Je svolán biskupský sněm a patriarchou je zvolen Sergij Stragorodskij. Po konci války je činnost ruské pravoslavné církve tiše tolerována. Po nástupu N. S. Chruščova k moci se opět vyostřuje proticírkevní tažení. Objevuje se nové zavírání kostelů a pronásledování věřících. Veřejné působení ruské pravoslavné církve bývá vykoupeno spoluprací s KGB. [46]

Za počátek náboženské svobody v Rusku se považuje rok 1988. V tomto roce je slaveno 1000 let o christianizace Kyjevské Rusi a stát definitivně ukončuje své tažení proti ruské pravoslavné církvi. [47]

4.3 Ruská pravoslavná církev po pádu komunismu

Zhroucení bolševického totalitního režimu znamenalo pro ruskou pravoslavnou církev začátek nové éry. Věřící se postupně začínají vracet do kostelů, k čemuž jim v roce 1990 pomáhají nově přijaté zákony garantující náboženskou svobodu. Od roku 1987 do 2007 se v Rusku otevřelo kolem 6000 kostelů. Pravoslaví jako nejrozšířenější konfese v Ruské federaci zaujímá opět své tradiční významné místo ve společnosti. [48]

Popularita pravoslavné církve na počátku 90. let 20. století skokově roste a pravoslavná církev se těší mezi obyvatelstvem Ruské federace vysoké důvěře. Paradoxem však je, že vysoká míra důvěry je v ostrém kontrastu s nízkou mírou náboženské praxe, která se projevuje návštěvou bohoslužeb, praktikováním modliteb či znalostí náboženských textů. [49]

S postupným dobudováním církevní „infrastruktury“ se však pravoslavné církvi daří počet aktivně praktikujících věřících zvyšovat, přičemž její obliba ve společnosti neklesá. [50]

Stále větší vliv pravoslavné církve v ruské společnosti se projevuje i za vlády Vladimíra Putina, který se stal v roce 1999 novým ruským prezidentem. Putin se aktivně hlásí k ruské pravoslavné církvi a jeho náboženská příslušnost není pouhou deklarací příslušnosti k ruské pravoslavné tradici. [51]

Putin pravoslavnou církev aktivně podporuje a z ruské pravoslavné církve se stává vlivná instituce současného Ruska. Vztah státu a církve se zakládá na spolupráci a vzájemném respektu, čili nevměšování se do záležitostí druhého, a stejně tak se považuje za přirozené, že se církev vyjadřuje k určitým společenským otázkám (eutanázie apod.), přičemž podporuje Putinovu linii tažení za konzervativní hodnoty proti západnímu liberalismu. [52]

4.4 Další křesťanské církve v Rusku

Z orientálních církví má v Rusku největší zastoupení Arménská apoštolská církev (asi 1,2mil.), která je jednou z nejstarších církví světa. Jejimi vyznavači jsou většinou Arméni usídlení v Rusku. [53]

Další křesťanskou církví zastoupenou v Ruské federaci jsou katolíci, kteří před Bolševickou revolucí tvořili 9% obyvatelstva a své kostely měli ve všech hlavních městech Ruska. V dnešní době se odhaduje jejich počet jen na několik stovek tisíc. [54]

Také luterství, které patřilo v předrevolučním Rusku k nejrozšířenějším vyznáním, je dnes spíše okrajovým křesťanským směrem. Z několika milionové komunity jich zbylo jen několik stovek tisíc. [55]

Své tradiční zastoupení v Rusku mají také baptisté.

5 KOMPARACE SOUČASNÉHO KŘESŤANSTVÍ V USA A RUSKÉ FEDERACI

Jak bylo řečeno již v předchozích kapitolách, k rozštěpení západního a východního křesťanství, jemuž předcházely dlouhodobé problematické vztahy odrážející hlubokou politickou rivalitu mezi jejich čelními představiteli, došlo na základě tzv. „Velkého schizmatu“ roku 1054. Po téměř celé tisíciletí obě náboženství pečlivě zachovávala vzájemný odstup. V současnosti však dochází vlivem bezprostředního ohrožení křesťanů ze strany organizace Islámský stát k rozhovorům, odkládaným po staletí. [56]

Nejvýznamnějším projevem postupného sbližování za účelem „společného postupu proti nepříteli“ bylo setkání hlavy římskokatolické církve papeže Františka I. se svým protějškem patriarchou Kirillem, které se uskutečnilo v únoru 2016 v kubánském hlavním městě Havana. Hovořilo se především o nutnosti zastavit „vyhlazování“ křesťanů na Blízkém východě a přijmout opatření na jejich ochranu. Současně došlo oběma muži k odsouzení „ztráty jednoty“ křesťanského světa a vyjádření přání jejího obnovení. O tom, že šlo o schůzku vsutku mimořádnou svědčí nejen fakt, že se papež a patriarcha viděli poprvé v životě, ale také skutečnost, že šlo o první setkání v dějinách mezi vrcholnými činiteli římskokatolické a pravoslavné církve. [57]

Společné jednání obou duchovních vyvolalo v očích veřejnosti značně rozporuplné pocity. Zatímco pro mnohé představuje jejich setkání klíčový ekumenický průlom, najde se i nemálo těch, kteří kritizují papeže Františka za jeho slabost vůči Rusku, které ho chce pouze využít jako nástroj vlastního prosazení se na Západě, od něhož se díky svému izolacionistickému postoji stále více vzdaluje. Kirillova ochota má pak být podmíněna nikoliv duchovními, ale spíše politickými argumenty, souvisejícími s jeho úzkou spoluprací s ruským prezidentem Vladimírem Putinem (více o tomto spojení v podkapitole 5.2) a touhou zvětšit vliv ruského pravoslaví na ortodoxního istanbulského patriarchu. [58]

K lepšímu pochopení pokusů o vzájemné smíření je nicméně zapotřebí porozumět zásadním rozdílům mezi současným křesťanstvím západním (reprezentovaným v tomto případě USA) a východním, tj. ruskou pravoslavnou církví. Odpověď na tuto otázku pak přinášejí následující podkapitoly.

5.1 Náboženství v moderní americké společnosti

Ve Spojených státech je církev zastoupena značným počtem větších či menších náboženských skupin, které se výrazně odlišují teologickými koncepty, organizační strukturou i samotným názvoslovím. Tvrzení, že duchovní kořeny Spojených států jsou nerozlučně spjaty s náboženstvím, není rozhodně nikterak přehnané – separaci církve a státu a absolutní svobodu vyznání můžeme coby právně zakotvené zásady nalézt i v americké ústavě. Náboženství se zároveň stalo hybnou silou a duchovní podporou migrace, naneštěstí však také citáty z Bible sloužily jako časté ospravedlnění bezpráví páchaném na původním indiánském obyvatelstvu. [59]

Podle názoru některých náboženských sociologů, např. Petera L. Bergera, je současná americká náboženská scéna založena na principu „věčné disidence“, vedoucí k neustálému narůstání počtu církví, stojících v opozici proti církvi původní (např. vůči anglikánské církvi šlo o puritány, vůči nim pak o quakery, baptisty a unitáře, atd.). Jiný pohled na věc hovoří o dvou základních aliančně vytvořených teologických proudech – „puritánech“ neboli konzervativních náboženstvích a „quakerech“ čili liberálech – formujících onu zdánlivě chaotickou náboženskou scénu. Tato dvě seskupení nejsou v zásadě schopna a ochotna vzájemně spolupracovat a nebojují tak jen za vlastní cíle, ale jedno proti druhému. Polarizace náboženské scény nicméně není závěrem konečným, neboť „souboj“ obou komunit se odehrává pouze na určité úrovni a v každodenním náboženském životě lze nalézt mnohem více vzájemné součinnosti než je na první pohled zřejmé. [60]

Na sklonku 20. století a na začátku 21. století dochází k výraznému nárůstu počtu náboženských hnutí navazujících na tzv. metafyzickou tradici. Klíčovým zástupcem těchto církevních minorit je tzv. fenomén *New Age*,

ke kterému se vědomě hlásí cca 0,4 % Američanů (podle některých odhadů se však jedná až o 12 % - z toho důvodu je mnohými teology považován za jeden z nejvýznamnějších reprezentantů severoamerické religiozity). [61]

Jedním z klíčových témat při zkoumání historie a proměn americké religiozity představuje problematika vztahu mezi náboženstvím a politikou, reprezentující sekulární sféru společnosti. Právě specifická povaha amerického náboženství a jeho vztahu k politickým organizacím je mnohými badateli považována za klíčový znak Spojených států a jeden z primárních zdrojů výjimečnosti americké identity. [62]

Seymour Martin Lipset shrnuje „americké krédo“ v pěti základních hesel (populismus, rovnost, individualismus, svoboda, *laissez faire*¹), mísících se s charakteristickými prvky náboženství (separace od státu, individualismus, moralizování, sektářství, pluralita a konkurence) a společně ovlivňujících podobu americké kultury a politického étosu. Americký mravně-politický základ spočívá na platformě dichotomie dobra a zla a může tak v očích nezaujatého pozorovatele vyvolávat dojem černobílého vidění světa – čímž se z něj stává problematický rys vedoucí až k pocitům americké nadřazenosti, exkluzivismu, mesianismu, atd. [63]

Dle sociologa Roberta Bellaha je tzv. občanské náboženství jedním ze základních rysů moderní společnosti 21. století. V případě Spojených států je pak jeho projevem jistá teologická dimenze společnosti, vyrůstající z historické zkušenosti Američanů, silně ovlivněná duchem protestantismu. V obecném pojetí jde o společnou univerzální realitu vyjádřenou pocitem vzájemné sounáležitosti za pomoci „patriotizace“ některých míst historické paměti (například bitva u Gettysburgu), specifických rituálů (prezidentská inaugurace), textů (Deklarace nezávislosti) či svátků (Díkovzdání). Základní myšlenka předpokládá existenci vyšší, transcendentní bytosti, určující americký národ coby vhodného zástupce společnosti, žijící podle božích

---

¹ Francouzsky „nechte věcem volný průběh“ je moto klasického liberalismu, jehož hlavní ekonomickou zásadou je separace státu od hospodářské sféry. V tomto případě se však jedná o nezasahování do věcí církevních.

zákonů. V tomto kontextu se tak zdánlivě sekulární hodnoty jako spravedlnost, osobní morálka, svoboda, dobročinnost, atd. transformují do konkrétních náboženských hesel typu „Věříme v Boha“ (In God We Trust), jež jsou k nalezení na všech bankovkách a státních insigniích. Fenomén občanského náboženství coby souboru převládajících mravních hodnot a předpokladů politického systému verifikovaného spojením s církví se v Evropě nerozvinul, či pouze ve velmi marginální podobě. Ve Spojených státech má naopak takový typ religionistiky nezastupitelné místo ve společnosti. [64]

Je pochopitelné, že podobně majoritní koncept není přijímán jednotně a bezvýhradně, ale je rovněž zdrojem společenských konfliktů, tzv. kulturní válkou. „Americká náboženská mentalita“ v zásadě sestává na dvou základních principech, které však díky vzájemnému protikladnému charakteru spíše rozdmýchávají potenciální ohnisko sporu. Jedním z nich je tzv. nábožensko-teologický princip s hlavním představitelem Rogerem Williamsem, propagujícím striktní oddělení církve a státu, které vnímá jako podmínku nezbytnou pro dotvoření tzv. Boží obce, jehož hlavní devízou bude přímý a osobní vztah věřícího s Bohem. Tato představa v upravené podobě vychází z tezí jednoho z církevních učitelů sv. Augustina Aurelia (354–430), který ve svém nejslavnějším díle *De civitate Dei* nastiňuje ideální uspořádání společnosti. Druhý princip lze označit jako sekulární, jehož nejznámějším reprezentantem byl jeden z otců zakladatelů Thomas Jefferson (zde se opět jednoznačně odráží silný americký patriotismus). Třetí americký prezident a hlavní autor Deklarace nezávislosti byl přesvědčen, že pouze dostatečně sekularizovaný stát může zabezpečit lidskou svobodu neomezovanou žádnými dogmaty a současně omezit (či zcela vymýtit) potenciální rivalitu v případě úzce spjaté politické moci a náboženství. Zásadní otázkou tedy zůstává: Do jaké míry smí být náboženství společensky a politicky angažováno aniž by nedošlo k porušení principu oddělení státu a církve? [65]

Prvním velkým střetem právě zmiňovaných principů byl tzv. Opičí proces, vůbec nejznámější zaznamenaná soudní pře týkající se evolucionismu v historii.

V roce 1925 byl v městečku Dayton ve státě Tennessee za porušení tzv. Butlerova zákona, zakazujícího výuku evoluce, obžalován a následně odsouzen středoškolský učitel Thomas Scopes. Proces, v němž proti sobě stanuli dva legendární právníci (hluboce věřící žalobce W. J. Bryan a agnostický obhájce C. Darrow), již ve svém průběhu získal nevídanou publicitu nadto hojně rozšiřovanou médii. Do dnešních dnů se pak spor zachoval a zpopularizoval díky divadelní hře Kdo seje vítr (Inherit the Wind), která byla rovněž čtyřikrát zfilmována. Bylo by však naivní se domnívat, že proces byl čímsi jako dobovým ojedinělým fenoménem. Naopak započal sérii veřejných konfliktů, v nichž proti sobě oba v podstatě antagonické principy americké sekularity stojí stále ve vzájemném protikladu. [66]

Bipolární model kulturní války je však pro svou de facto zjednodušující podstatu (ortodoxie versus progresivismus) kritizován, neboť v očích mnohých badatelů není dostatečně schopen postihnout rozmanité postoje Američanů k roli náboženství ve veřejné sféře. Sociolog Dale McConky doporučuje místo metafory kulturní války použít pro tento fenomén vhodnějšího označení kulturní nerozhodnost. [67]

Bezesporu nejvíce komentovaný a současně kritizovaný rys náboženství v USA představuje úzké spojení náboženských skupin s médii, projevující se jejich intenzivním využíváním pro účely vlastní propagace. Od počátku 90. let patří jednoznačné prvenství „internetové církvi“, která zaznamenala za poslední čtvrtstoletí radikální vzestup coby prostředek masové komunikace a dnes doslova přetéká náboženskými odkazy a webovými stránkami, v níž hlavní roli hraje slovo „Bůh“. [68]

Novou formou medializace náboženství, kombinující v sobě televizní vysílání se šířením duchovního poselství, tj. evangelizaci, je rovněž tzv. televangelismus. První televizní kazatelé se objevují již v 50. letech 20. století, kombinující ve svých pořadech náboženské a zábavné prvky, především ve formě církevních písní majících charakter pop-music, avšak zdůrazňující ušlechtilé, trvalé a tradiční společenské hodnoty, např. rodinné

vztahy. Důvěru americké společnosti v tento typ „bohoslužeb“ nicméně podlomilo několik mravnostních skandálů, týkajících se „náboženských mediálních hvězd“, které tak ukázaly odvrácenou tvář církevních hodnostářů – ctižádostivost, morální pokrytectví, a touhu po penězích. Přes noc se tak z dosavadních etických vzorů staly exemplární příklady lidské hamižnosti a doklady mediální propagandy a manipulace s davem. [69]

V současné americké společnosti (a samozřejmě nejen v ní) i přes všechnu snahu o propagaci víry narůstá stále rychleji počet tzv. skeptiků, tedy lidí, kteří sami sebe definují nikoliv jako ateisty, ale „věřící v cosi“. Ono „cosi“ však nedokáží blíže definovat, díky čemuž mají, rozhodnou-li se někam duchovně „patřit“, problém začlenit se do konkrétní náboženské komunity. Právě jim jsou určeny stále oblíbenější, a tím pádem hojně navštěvované semináře, přinášející „slovo Boží pochybujícím“. Jedním z takových kazatelů je i reverend Bijan Mirtolooi, který pořádá každotýdenní semináře v prezbyteriánském kostele v New Yorku. Jak sám podotýká, pro moderní církevní společenství 21. století není nic důležitějšího než adaptabilita na neustále se měnící společnost. Jedině přizpůsobením se modernímu člověku a způsobu jeho myšlení mohou církve přežít a prosperovat. [70]

5.2 Pravoslaví v postkomunistické éře Ruské federace

Nejrozšířenější konfesí Ruské federace je pravoslaví. Z početných národů v rámci Ruské federace není pravoslaví příznačné pouze pro ruské etnikum, ale přiklání se k němu i národy Jakutů, Čuvašů, Komiů, Marijců, Mordvinů, Osetinců a Udmurtů. Pravoslavná církev je v současnosti syntézou samostatných církví, tzv. místních, které se dále dle míry své nezávislosti na církevním centru dělí na autokefální a autonomní. Autokefální církev je charakteristická svým plným osamostatněním v otázkách interních záležitostí, především volby prvního biskupa, kanonizace svatých, přípravy myra, jurisdikce a organizace bohoslužeb. Její vznik je proto podmíněn několika předpoklady; z mnoha jmenujme především souhlas mateřské církevní organizace k jejímu etablování stvrzený

ostatními autokefálními církvemi a členství minimálně čtyř biskupů. Autonomie i přes svůj název naopak odkazuje k nižšímu stupni nezávislosti, a proto lze v současnosti takovýmto termínem označit pouze čtyři církve – sinajskou, finskou, čínskou a japonskou. [71]

Ruská federace však v sobě kromě pravoslaví nese i ostatní odnože křesťanství, jako například tzv. orientální křesťanství. Nejvíce zastoupenou je pak Arménská apoštolská církev, která je hlavním nositelem a strážce arménské národní identity a zároveň jednou z nejstarších církví světa (Arménie přijala křesťanství coby státní náboženství již v roce 301). Duchovním vůdcem více než devíti milionů členů je tzv. katolikos. [72]

Římskokatolická církev se zastoupením cca 0,5 % věřících představuje komunitu poměrně malého vlivu (podobně jako luteránství, baptismus, anglikánství, jednota bratrská, atd.) jehož působení jak v duchovní, tak ve veřejné sféře je navíc komplikováno špatnými vztahy jak s ruským státem, tak majoritní pravoslavnou církví, která považuje Rusko za výsostné území svého vlivu. Hlavní třecí plochy představuje otázka náboru nových věřících, údajně nelegální misijní činnost (což však římstí katolíci popírají) a neruský původ velké části katolických kněží. Na druhé straně se obě církve společně zasazují ve společném boji proti sílícímu sekularismu. [73]

Odnože protestantské církve existují v Rusku na podobné platformě jako ve většině ostatních zemích bývalého východního bloku. Jak uvádí Hanuš Nykl ve své knize *Náboženství v ruské kultuře*: „*Vstup jednotlivých proudů do země byl v době socialismu uměle zadržován a podroben perzekucím, které byly vystřídány rychlým vzestupem jejich popularity bezprostředně po faktickém nástupu náboženské svobody.*“ [74] Poté následovalo období stabilizace.

V současném Rusku dochází v posledních letech k dosud nevídanému propojení pravoslavné církve a domácí i zahraniční politiky. První krok tohoto nového náboženského směřování představovalo sjednocení po více než osmdesát let odloučených větví pravoslavné církve – exilové a domácí, k němuž došlo 17. května 2007. Samotný akt vyvolal rozporuplné pocity – na jedné straně ho

jako jeden ze svých úspěchů pokládá ruský prezident Vladimír Putin, jenž se výrazně zasadil za jeho realizaci, na straně druhé vyvolal rozhořčení některých exulantů, odmítajících již zmíněnou provázanost církve a ruské vlády, jejímž středobodem je právě Putin (na pomoc si berou například kritiku jeho členství v KGB). [75]

V současnosti je nejvíce diskutovaným následkem Putinovy silné podpory pravoslavní duchovní posvěcení válečných operací zahájených proti Sýrii. Boj s terorismem nazývají samotní církevní představitelé „Svatou válkou“ a Rusko pak nejaktivnější silou a nejsilnějšího obránce světa. Jejího politického vůdce pak ztotožňují s ruským carem, legendárním císařem Konstantinem I. či dokonce přirovnávají k „božímu zázraku“. Zmíněné výroky spolehlivě ilustrují unii církve a vysokých politických kruh, utužených návratem Vladimíra Putina do prezidentské funkce v roce 2012. [76]

Putin sám se staví do role ochránce křesťanství a nahrazuje tak v této pozici dosavadního arbitra, tj. Západ (konkrétně USA). Americká novinářka Elisa Griswold uveřejnila v New York Times článek, v němž tvrdí, že to byly právě Spojené státy americké, které ačkoliv nazývány tzv. „Boží zemí“ (God's Own Country) učinily po válkách v Perském zálivu, Iráku a Afghánistánu z Blízkého východu hrozbu pro všechny křesťany. Putinovu intervenci považuje za pozitivní krok v boji za zachování morálních hodnot, které ostatně Putin vyzdvihuje ve své monografii z roku 2000 s názvem „V první osobě“. [77]

V této souvislosti je prezidentovou „duchovní bojovou zástavou“ právě pravoslavná církev, jejíž představitelé se účastní nejen armádních cvičení, ale rovněž žehnají ruským zbraním a dokonce bombám shazovaným na syrskou opozici a členy Islámského státu. Otevřená podpora vojenských operací šířená účelně v rámci masových médií má pochopitelně velmi silný propagandistický vliv. Jeden z nejvýznamnějších hlasů pravoslavné církve moskevský arcikněz Vsevolod Čaplin nepovažuje probíhající konflikt za střet muslimů a křesťanů, ale boj proti moderním formám terorismu, jež má v Rusku nabyt specifického spirituálního rozměru. [78]

Zatímco na Západě by se obdobná výzva duchovního k uskutečnění vojenské intervence neobešla bez ostré kritiky, v rámci Ruské federace, kde během Putinovy vlády došlo k renesanci pravoslaví, se zdá být rétorika církve a vládních kruhů v dokonalé jednotě. Prezidentova konzervativní politika a obnova starého řádu mimo jiné prosadila zákon o navrácení církevního majetku zabaveného během socialistické éry, vedla k zahájení výstavby nových sakrálních staveb a prosadila výuku pravoslaví na státních školách. To vše má dle průzkumů na ruskou veřejnost, považující církev za jeden ze znaků ruské kultury oprostěné od neblahých západních vlivů, značný vliv. [79]

Ne každý však takto „zestátněnou církev“, kterou díky nekompromisnímu postoji vůči západnímu liberalismu a všem jeho výdobytkům mnozí nazývají „pravoslavnou inkvizicí“, považuje za správné směřování ruského státu. Kreml, podporovaný pravoslavím, zavádí množství restriktivních opatření, z nichž mnohá překračují rámec lidskoprávní podstaty. Kritici pak mimo jiné poukazují na skutečnost, že za Putinovy vlády se církevní příslušnosti transformovala do symbolu loajality vůči státu a poznávacího znamení slušného, poslušného občana jdoucího ruku v ruce s režimem, což bezděky připomíná filozofii minulého režimu (tentokrát však s církevními hodnostáři coby loutkami). [80]

Příkladem jedné z nejradikálnějších protestních uskupení je bezpochyby punkrocková hudební skupina Pussy Riot, v posledních letech známá především díky událostem v moskevské katedrále Krista Spasitele a následnému soudnímu procesu. Dne 21. února 2012 pět jejích členek provokativním hudebním číslem, tzv. „punkovou modlitbou“ vyjádřily na svaté půdě svůj nesouhlas s politikou Vladimíra Putina a současně zostudily ruského patriarchu Kirilla a církev obecně. Ačkoliv byly brzy nato vyvečeny z chrámu příslušníky bezpečnostní služby, podařilo se filmový záznam (kombinovaný se záběry z obdobného vystoupení o které se Pussy Riots pokusily o dva dny dříve v Bogolavlenském chrámu), jenž byl dodatečně doplněn hudbou a celým textem písně, nahrát na internet. [81]

Následný soudní proces se třemi členkami skupiny podezřelými z účasti na incidentu, jež byl v přímém přenosu vysílán online, začal 30. července 2012

a vzbudil nevídaný ohlas. Od rozpadu Sovětského svazu se stal jednou z celosvětově nejsledovanějších kauz. Podporu odsouzeným vyjadřovali nejen kolegové z hudební branže, kteří uspořádali přes čtyřicet protestních akcí (Paříž, Londýn, Sydney, Kyjev, Tel Aviv, Washington, atd.), ale i lidé po celém světě. Dvouletý trest vyvolal odpor i v České republice, kde byla na podporu zpěvaček podepisována petice, předána posléze ruskému konzulovi, a uspořádány hudební festivaly v Praze a Mikulově s názvem Už zase zavírají muzikanty. Kritická slova zazněla jak z úst Ministerstva zahraničí ČR, tak opoziční ČSSD a solidaritu vyjádřili rovněž členové hudební skupiny Plastic People of the Universe, kdysi pronásledované komunistickým režimem. [82]

Uvedená kauza vedla v Rusku k posílení represivních opatření vůči „nepřátelům církve“. Tzv. zákon na ochranu věřících vešel v platnost v roce 2013 a na jeho základě hrozí osobě, „...*veřejně vyjadřující neúctu vůči společnosti s cílem urazit náboženství a víru věřících*“ až tříletý trest odnětí svobody či peněžitá pokuta. [83]

Dle uvedeného zákona je například od března 2016 trestně stíhán internetový bloger Viktor Krasnev za svůj výrok popírající boží existenci, čímž se dle ruské jurisdikce dopustil urážky citů ortodoxních věřících. Na humoristickém serveru jeho rodiště města Stavropolu napsal: „*Jestliže říkám, že sbírka židovských pohádek s názvem Bible je naprostý nesmysl, to je celé. Aspoň pro mě. Žádný Bůh neexistuje.*“ [84] Krasnovovi, který byl měsíc uzavřen v psychiatrické léčebně, aby byla potvrzena, či naopak vyvrácena jeho příčetnost, hrozí až roční vězení nepodmíněně. V Ruské federaci tak nadchází nový věk cenzury, v němž nebude možné beztrestně hanit pravoslaví a veřejně popírat existenci Boha, čímž (jak zdůrazňuje mnoho neziskových lidskoprávních organizací, volajících po okamžitém zrušení zákona) dochází k porušení jednoho ze základních lidských práv – práva na svobodné vyjadřování. [85]

6 TEXTOVÁ ANALÝZA VYBRANÝCH TEXTŮ Z HLEDISKA SLOVNÍ ZÁSObY

Všechny tyto texty můžeme řadit do publicistického stylu, hlavně vzhledem k charakteristické slovní zásobě. Ve všech vybraných člancích nacházíme podobnou terminologii. Slovní zásoba publicistického stylu se vyznačuje tématickou různorodostí. V textech je užitá obecná a neutrální slovní zásoba, frazémy a také výrazy knižní nebo hovorové. Volba daných jazykových prostředků je ovlivněna tématem, kterému se v textu periodika věnují. V analyzovaných titulech je při projednávání společenských a politických témat použita slovní zásoba zaměřená na tuto oblast. Často se v jednotlivých textech objevují tyto lexémy: *religious*², *government*³, *churches*⁴, *secularism*⁵, *persecution*⁶, *ideology*⁷, *believers*⁸, *God*⁹. Právě ve slovní zásobě se totiž nejlépe odráží společenské dění a vývoj nejrůznějších oblastí lidské činnosti.

Základem jazyka publicistického stylu stále zůstává také neutrální spisovná vrstva prostředků, pronikají do ní i jiné výrazy a fráze. Pro zvýšení atraktivnosti textu a jeho oživení jsou v textu použity expresivní vyjadřovací prostředky, které realizují ovlivňovací funkci v textu. V textech podávajících zpravodajství, především ve společenských a ekonomických rubrikách se často vyskytují knižní výrazy, například *epoch*¹⁰. Společně s knižními výrazy jsou v člancích s informativním záměrem často užitý i výrazy hovorové, které zvyšují expresivitu textu. Hovorová mluva, která je také součástí spisovného jazyka se v současné době vyskytuje v textech stále častěji. Například *dire need*¹¹.

---

² Viz příloha č. 12. 4.

³ Tamtéž.

⁴ Viz příloha č. 12. 5.

⁵ Tamtéž.

⁶ Viz příloha č. 12. 6.

⁷ Tamtéž.

⁸ Viz příloha č. 12. 7.

⁹ Viz příloha č. 12. 8.

¹⁰ Viz příloha č. 12. 7.

¹¹ Viz příloha č. 12. 6.

Expresivní výrazy fungují v publicistických textech také jako realizátory ovlivňovací funkce. Jsou to slova vysokého stylu, která v novinách zvyšují expresivitu zpravodajských textů s bulvárními rysy. Například *ultraconservatism*¹², *extremism*¹³, *slaughter of civilians*¹⁴. Za expresivní můžeme považovat i formy superlativu, například *the most revered*¹⁵, *the greatest*¹⁶. V analyzovaných článcích novin se často vyskytuje také metafora a idiomatická spojení, které zvyšují expresivitu především zpravodajských textů. Patří sem například tato slova a slovní spojení: *knock the hell out of ISIS*¹⁷, *Turning a blind eye to beheadings*¹⁸. Pro publicistický styl je také charakteristická tvorba perifrází, které podobně jako metafora ožívují oblast zpravodajství, ale i kulturní rubriky. Jde o perifráze tohoto typu: *Russia – staunch defender of ‘traditional values’*¹⁹, *the USA – ‘God’s Own Country’*²⁰. V textech je přidělen prostor i emocionálně zabarveným jazykovým prostředkům hovorového charakteru. K takovým jazykovým prostředkům patří například tato lidová slova: *Putin, who has clashed with the West*²¹, *staunch defender*²², *atrocities*²³.

Můžeme zde najít i mnoho slov přejatých z řeckého jazyka, vlivem šíření náboženství například *Orthodox*²⁴, *Patriarch*²⁵, *homosexual*²⁶, *atheism*²⁷, *phenomenon*²⁸.

---

¹² Viz příloha č. 12. 7.

¹³ Viz příloha č. 12. 4.

¹⁴ Viz příloha č. 12. 8.

¹⁵ Viz příloha č. 12. 4.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ Viz příloha č. 12. 8.

¹⁸ Viz příloha č. 12. 6.

¹⁹ Viz příloha č. 12. 5.

²⁰ Viz příloha č. 12. 4.

²¹ Viz příloha č. 12. 8.

²² Viz příloha č. 12. 5.

²³ Viz příloha č. 12. 6.

²⁴ Viz příloha č. 12. 8.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Viz příloha č. 12. 7.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Tamtéž.

7 ZÁVĚR

Tzv. Velké schizma roku 1054 trvale rozštěpilo do té doby jednotnou křesťanskou církev na východní větev, tj. pravoslaví a západní větev, neboli římskokatolickou církev. Obě odnože se od té doby vyvíjely samostatně ve snaze o co největší distanc jedné od druhé. V průběhu času byly oba proudy ohrožovány nově vzniklými náboženskými organizacemi, které svůj původ odvozovaly od tzv. rané církve. Ta byla dle jejich názoru příkladnou ukázkou správně fungujícího náboženského systému, hlásajícího prostotu a soustředění na jádro křesťanského poselství. Především katolíci se v 16. století museli vyrovnat s nemalými následky procesu reformace, který dal vzniknout mnoha novým tzv. protestantským proudům.

S objevením „Nového světa“ došlo k šíření římskokatolické víry a nahrazování původních, většinou polyteistických náboženství. S úpadkem dominance některých koloniálních velmocí (Španělsko, Portugalsko) a vzrůstem vlivu jiných (Anglie, Francie, Nizozemí) však docházelo ke změnám nejen na politické, ale také náboženské mapě světa. Do Severní Ameriky s sebou nejprve kolonizátoři a poté především přistěhovalci dovezli rozmanité náboženské formy. Spojené státy americké se tak staly domovem puritánů, separatistů, presbyteriánů, baptistů, episkopálců, metodistů, kvakerů, moravských bratrů, římských katolíků, mormonů a mnoha jiných. Každá ze zmíněných církví měla a doposud má početnou základnu věřících. To z USA v tomto ohledu činí ojedinělou, nábožensky rozmanitou zemi.

Ve Spojených státech amerických hrála víra vždy nezastupitelnou roli coby jeden z definujících ukazatelů společnosti. Náboženství představovalo nositele tradic a připomínku historického vývoje. Právě tato skutečnost stála ostatně u zrodu tzv. občanského náboženství. Autor koncepce Robert N. Bellah se snažil popsat způsob, jakým se v konfesijně neutrálních Spojených státech amerických křesťanská víra ve vyvolenost odráží ve státním a politickém spektru. Jako typický příklad uváděl politiky používající během veřejných proslovů

(především během předvolebních kampaní) citáty z Bible a tím manipulující s myšlenkou, která je vlastní většině Američanů. Ideou existence jakéhosi základního náboženství amerického národa.

Pro vesměs patrioticky smýšlející Američany je vyznání něčím, co nelze brát na lehkou váhu. Tohoto faktu však bývá často zneužíváno. Velmi diskutovaným a kritizovaným tématem je využívání médií náboženskými komunitami, které tak mají možnost široké sebepropagace. Duchovní poselství je šířeno skrze televizi (tzv. televangelismus), internet, periodika i rozhlas.

Obecně stojí americké náboženství na dvou klíčových teologických principech, vytvořených v podobě církevního uskupení (konzervativních a liberálních náboženstvích, resp. puritánech a kvakerech) sdružující pod sebe názorově blízká konfesijní společenství. V často diskutované otázce vztahu mezi politikou a náboženstvím lze dojít k závěru, že k této problematice existují dva základní přístupy. Nábožensko-teologický princip apeluje na nekompromisní odluku státu a církve, zatímco tzv. sekulární de facto existenci církve v moderním státě popírá, respektive jí přisuzuje nevýznamnou roli.

Na rozdíl od USA, kde víra v Boha znamenala (a stále znamená) víru v americký národ a jeho hodnoty, byl v Rusku tento princip během socialistické éry do značné míry popřen. Církev byla perzekuována a jako „vynález k ovládnutí myšlení lidí“ zatlačena do pozadí. Tehdejší všeobecně přijímaná ideologie vycházela z učení Karla Marxe, který náboženství nazval „opiem lidstva“ a určil tak jeho postavení v rámci třídního boje v ideálním dělnickém státě. To však neznamená, že by byl vliv náboženství zcela potlačen; naopak po rozpadu Sovětského svazu počet věřících opět rapidně stoupl. Podobně jako Američané považují Rusové církev za symbol ruského kulturního dědictví a v tomto ohledu uznávají dominantní pravoslavní i ateisté.

V současném Rusku, ačkoliv sekularizovaném státě, dochází během konzervativní vlády Vladimíra Putina k v dějinách dosud nevídané spolupráci církve a státu. Prezident s podporou patriarchy Kirilla prohlašuje svůj národ a pravoslavné náboženství za nejdůležitějšího obránce křesťanství. Rusko tak

nahradilo dosavadního arbitra vztahu mezi křesťanstvím a islámem, Spojené státy americké.

V čem se však současné ruské křesťanství vlastně odlišuje od amerického? První rozdíl spočívá v konfesijní struktuře obou států. V Rusku na rozdíl od Ameriky nalezneme pouze jedno dominující náboženství obklopené řadou drobných, často menšinových církví. To dává Rusům výhodu přirozené náboženské centralizace a unitarizace, kterou lze využít ke snažší manipulaci s veřejným míněním. Aktuálně je tento postup uplatňován díky současnému trendu politizace církve, což se projevuje především pozitivním postojem duchovních představitelů vůči ruské zahraniční politice a armádním operacím v Sýrii a na Ukrajině.

Druhou odchylku představuje postoj církve a společnosti vůči nevěřícím, skeptikům či otevřeným oponentům náboženství. Zatímco v Americe se s odlivem věřících snaží vypořádat důrazem na co největší informovanost a přizpůsobení se nové generaci Američanů (k tomu slouží například semináře pro „pochybující“), v Rusku se vlivem postupné totalitarizace církve víra stává jedním z předpokladů státní příslušnosti. Ideální ruský občan je v pravoslaví věřící patriot, a náboženský liberalismus (typický pro USA) je naopak pravoslavnými církevními hodnostáři označován jako „regulérní apokalypsa“. S tímto značně nekompromisním přístupem souvisí i ruský postoj v otázce lidských práv, jejichž koncept je v zásadě vnímán jako neúčinný západní výmysl. Jejich stav je v Rusku díky stále sílící cenzuře (kontrola internetu, omezení práv homosexuálů, atd.) a soudním procesům s kritiky církevně-státní unie (např. kauza Pussy Riot) pravidelně kritizován lidskoprávními organizacemi. Z pravoslavného náboženství se stává jakási politická doktrína a z Ruska pak druh moderní teokracie v čele s Putinem a Kirillem.

Společný (negativní) rys obou zemí v otázce víry představuje medializace náboženství a tím jeho zneužití coby nástroje politické propagandy. Během úřadování Obamova předchůdce prezidenta George W. Bushe, který Bibli přirovnával k „manuálu na vládnutí“, sloužila církev coby záminka k ospravedlnění a verifikaci vojenské agrese. [86] Nicméně v současných

Spojených státech biblická rétorika zaznívá především během předvolebních mýtinků, apelujíc tak na typickou vlastnost amerického člověka, pro kterého je víra úzce spjata s patriotismem. V Rusku se pak v médiích objevují duchovní žehnající bombardérům, tankům, či dokonce bombám následně využívaným ve „svaté válce“ – jednoznačný důkaz, že se ruská pravoslavná církev stala nedílnou součástí Putinovy státní propagandy.

Stanovený cíl bakalářské práce, tedy komparaci křesťanství v USA a Rusku, se podařilo splnit. Studium této problematiky bylo dosaženo mnoha nových a zajímavých informací, jejichž ucelená podoba může být přínosem pro budoucí badatele. Zároveň může skrze tuto práci dojít k navýšení současných odborných poznatků o nový úhel pohledu na obě země a dané téma.

8 POZNÁMKY

- [1] *APU.CZ - aktuální publicistika: křesťanství* [online].
- [2] Demjančuková, D., *Teorie a dějiny náboženství*, 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, s. 101.
- [3] McGrath, A. E., *Dějiny křesťanství – úvod*, 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2014, s. 99–101.
- [4] *Refuting the Myth that Jesus never existed* [online].
- [5] *APU.CZ*. Tamtéž.
- [6] Demjančuková, s. 101.
- [7] Tamtéž.
- [8] Tomkins, S., *Stručné dějiny křesťanství*, . 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2009, s. 12–13.
- [9] Suchánek, D., Drška, V., *Církevní dějiny: antika a středověk*, 1. vyd. Praha: Grada, 2013, s. 16.
- [10] Demjančuková, s. 101–105.
- [11] Fröhlich, R., *Dva tisíce let dějin církve*, 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1999, s. 19.
- [12] Lane, T., *Dějiny křesťanského myšlení*, 1. vyd. Praha: Návrat domů, 1996, s. 8.
- [13] Demjančuková, s. 105–106.
- [14] Lane, s. 8–9.
- [15] Demjančuková, s. 106–108.
- [16] Tomkins, s. 63–68.
- [17] Lane, s. 36–38.
- [18] Tamtéž.
- [19] Fröhlich, s. 112–115.
- [20] Tomkins, s. 83–91.
- [21] Fröhlich, s. 117–119.
- [22] Tomkins, s. 136–140.
- [23] Mayer, H. E., *Dějiny křížových výprav*, 1. vyd. Praha: Argo, 2013.
- [24] Hrochová, V., Hroch, M., *Křižáci v Levantě*, 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1975, s. 286–290.
- [25] Tamtéž.

- [26] Spunar, P., *Kultura středověku*, 2. pozmeněné a doplněné vydání. Praha: Academia, 1995, s. 59.
- [27] Tamtéž, s. 59–60.
- [28] Tamtéž, s. 60.
- [29] Molnár, A. *Pohyb teologického myšlení: přehledné dějiny dogmatu*, [online]. 1. vyd. Praha: Kalich, 1982, s. 35.
- [30] Tamtéž, s. 35–37.
- [31] Tomkins, s. 191.
- [32] Tamtéž s. 192–194.
- [33] Demjančuková, s. 114.
- [34] Tamtéž.
- [35] Melton, J. G., *The encyclopedia of American religions*, Tarrytown: Triumph Books, 1991, s. 25–27.
- [36] Huntington, S. T., *Kam kráčíš Ameriko: krize americké identity*, 1. vyd. Praha: Rybka publishers, 2005, s. 93.
- [37] *Religious Identity: States Differ Widely* [online].
- [38] Jelen, T. G., Wilcox, C., *Public attitudes toward church and state*, London: Sharpe, 1995, s. 44.
- [39] *The encyclopedia of American religions*, s. 51.
- [40] Noble, I., Bauerová, K., Noble, T., Parushev, P., *Cesty pravoslavné teologie ve 20. století na Západ*, 1. vyd. Brno: CDK, 2012, s. 109–110.
- [41] Nykl, H. *Náboženství v ruské kultuře*, . 1. vyd. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2013, s. 24.
- [42] Tamtéž, s. 25.
- [43] Tamtéž, s. 28–29.
- [44] Lášek, J., *Počátky křesťanství u východních Slovanů*, 1. vyd. Praha: Sít', 1997, s. 47.
- [45] Nykl, s. 46–47.
- [46] Zubov, A., *Dějiny Ruska 20. století*, Díl 2. 1. vyd. Praha: Argo, 2014-2015, s. 112–118.
- [47] Nykl, s. 48.
- [48] Zubov, s. 500–503.
- [49] Nykl, s. 223.

- [50] Tamtéž, s. 223–224.
- [51] Zubov, s. 579.
- [52] Tamtéž, s. 579–580.
- [53] Nykl, s. 228–229.
- [54] Tamtéž, s. 230.
- [55] Tamtéž, s. 232.
- [56] *Setkání církví po 1000 letech. Papež František si na Kubě promluví s ruským patriarchou Kirillem* [online].
- [57] *Historické setkání. Papež František se sešel na Kubě s patriarchou Kirillem* [online].
- [58] *Konečně se vidíme! vítal papež František patriarchu Kirilla. Obě církve se sešly po 1000 letech* [online].
- [59] Černík, J., *Divoký západ II. Muži víry*, 1. vyd. Praha: Libri, 2002, s. 7–9.
- [60] Putna, M. C., *Obrazy z kulturních dějin americké religiozity*, 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2010, s. 287–290.
- [61] Václavík, D., *Proměny americké religiozity*, 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 102–103.
- [62] Míčka, R., *Znovu jsme se ujali dědictví otců... Konzervativní politický katolicismus v USA na pozadí komparace Michaela Novaka a Patricka Buchanana*, 1. vyd. Brno: CDK, 2014, s. 19–20.
- [63] Lipset, S. M., *Dvousečná zbraň. Rub a líc americké výjimečnosti*, 1. vyd. Praha, 2003, s. 64–72.
- [64] Bellah, R. N., *Religion and Legitimation in the American Republic*. In: ROBBINS, Thomas, ANTHONY, Thomas (eds.). *In Gods We Trust*. 2. rozšířené vydání. New Brunswick: Transaction Publishers, 1990, s. 411–426.
- [65] Václavík, s. 109–111.
- [66] *State versus John Scopes ("The Monkey Trial")* [online].
- [67] Václavík, s. 109–111.
- [68] Nešpor, Z. R., Václavík, D., *Příručka sociologie náboženství*, Praha: SLON, 2008, s. 321–339.
- [69] Václavík, s. 109–111.
- [70] *Evangelists adapt to a new era, preaching the gospel to skeptics* [online].
- [71] Nykl, s. 227–228.
- [72] *Armenian Apostolic Church* [online].

- [73] *World briefing: Europe: Russia: Catholic barred* [online].
- [74] Nykl, s. 224–225.
- [75] *Sjednocení obou větví ruské pravoslavné církve* [online video].
- [76] *V Sýrii začíná svatá válka, v jejím čele stojí Putin, říká ruská pravoslavná církev* [online].
- [77] *Putin jako hlavní ochránce křesťanství. Rusko přejalo zodpovědnost za ochranu křesťanů a křesťanství ve světě. Spojené státy křesťanům způsobily peklo. Zde jsou fakta* [online].
- [78] *Putinovi popi vyhlásili svatou válku, žehnají bombám padajícím na Sýrii* [online].
- [79] *Renesance pravoslaví v Rusku* [online].
- [80] *Putin pomáhá odkrýt duši národa* [online].
- [81] *Pussy Riot* [online].
- [82] *Podporu odsouzeným Pussy Riot vyjadřovali lidé po celém světě, včetně Česka* [online].
- [83] *10 ruských zákonů, které by měly být okamžitě zrušeny* [online].
- [84] *V Rusku je stíhán muž za to, že napsal, že „Bůh neexistuje“* [online].
- [85] *„Bůh není.“ Tohle v Rusko neříkejte* [online].
- [86] *President George W. Bush Reveals Details About the Bible's Impact on His Life and Presidency* [online].

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

PUBLIKACE

BELLAH, Robert N. Religion and Legitimation in the American Republic. In: ROBBINS, Thomas, ANTHONY, Thomas (eds.). *In Gods We Trust*. 2. rozšířené vydání. New Brunswick: Transaction Publishers, 1990, s. 411–426. ISBN 0-88738-800-0.

ČERNÍK, Jiří. *Divoký západ II. Muži víry*. 1. vyd. Praha: Libri, 2002, 123 s. ISBN 80-7277-124-8.

DEMJANČUKOVÁ, Dagmar. *Teorie a dějiny náboženství*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, 172 s. ISBN 80-86473-43-0.

FRÖHLICH, Roland. *Dva tisíce let dějin církve*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1999, 303 s. ISBN 80-7021-268-3.

HROCHOVÁ, Věra, HROCH, Miroslav, *Křižáci v Levantě*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1975, 309 s. ISBN 80-204-0621-2.

HUNTIGTON, Samuel T. *Kam kráčíš Ameriko: krize americké identity*. 1. vyd. Praha: Rybka publishers, 2005, 419 s. ISBN 80-86182-87-8.

JELLEN, T. G. WILCOX, C. *Public attitudes toward church and state*. London: Sharpe, 1995, 190 s. ISBN 1-56324-149-8.

LANE, Tony. *Dějiny křesťanského myšlení*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 1996, 286 s. ISBN 80-85495-47-3.

LAŠEK, Jan Blahoslav. *Počátky křesťanství u východních Slovanů*. 1. vyd. Praha: Síť, 1997, 337 s. ISBN 80-86040-05-4.

LIPSET, Seymour M. *Dvousečná zbraň. Rub a líc americké výjimečnosti*. 1. vyd. Praha, 2003, 380 s. ISBN 80-7260-094-X.

MAYER, Hans Eberhard. *Dějiny křížových výprav*. 1. vyd. Praha: Argo, 2013, 404 s. ISBN 978-80-257-0933-7.

MCGRATH, ALISTER E. *Dějiny křesťanství – úvod*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2014, 600 s. ISBN 978-80-7511-081-7.

MELTON, John Gordon. *The encyclopedia of American religions*. Tarrytown: Triumph Books, 1991, 434 s. ISBN-13: 978-0787696962.

- MÍČKA, Roman. *Znovu jsme se ujali dědictví otců... Konzervativní politický katolicismus v USA na pozadí komparace Michaela Novaka a Patricka Buchanana*. 1. vyd. Brno: CDK, 2014, 270 s. ISBN 978-80-7325-348-6.
- MOLNÁR, Amedeus. *Pohyb teologického myšlení: přehledné dějiny dogmatu* [online]. 1. vyd. Praha: Kalich, 1982, 440 s.
- NOBLE, Ivana, BAUEROVÁ, Kateřina, NOBLE, Tim a PARUSHEV, Parush. *Cesty pravoslavné teologie ve 20. století na Západ*, 1. vyd. Brno: CDK, 2012, 412 s. ISBN 978-80-7325-290-8.
- NYKL, Hanuš. *Náboženství v ruské kultuře*. 1. vyd. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2013, 368 stran. ISBN 978-80-7465-078-9.
- PUTNA, Martin C. *Obrazy z kulturních dějin americké religiozity*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2010, 333 s. ISBN 978-80-7429-007-7.
- SPUNAR, Pavel *Kultura středověku*. 2. pozměněné a doplněné vydání. Praha: Academia, 1995, 226 s. ISBN 80-200-0547-1.
- SUCHÁNEK, Drahomír a DRŠKA, Václav. *Církevní dějiny: antika a středověk*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 427 s., [4] s. obr. příl. ISBN 978-80-247-3719-5.
- TOMKINS, Stephen. *Stručné dějiny křesťanství*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2009, 365 s. ISBN 978-80-7207-703-8.
- VÁCLAVÍK, David. *Proměny americké religiozity*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 181 s. ISBN 978-80-210-6596-3.
- VÁCLAVÍK, David, „Náboženství a média“. In: NEŠPOR, Zdeněk R., VÁCLAVÍK, David. *Příručka sociologie náboženství*. Praha: SLON, 2008, s. 321–339. ISBN 978-80-86429-92-2.
- ZUBOV, Andrej. *Dějiny Ruska 20. století*. Díl 2. 1. vyd. Praha: Argo, 2014-2015, 769 s. ISBN 80-25709-21-3.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

10 ruských zákonů, které by měly být okamžitě zrušeny [online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <<http://echo24.cz/a/w3T4h/10-ruskych-zakonu-ktere-by-mely-byt-okamzite-zruseny>>

APU.CZ - aktuální publicistika: křesťanství [online]. [cit. 2015-11-11]. Dostupné z: <<http://www.apu.cz/krestanstvi>>

Armenian Apostolic Church [online]. [cit. 2016-01-07]. Dostupné z: <<http://www.britannica.com/topic/Armenian-Apostolic-Church>>

„Bůh není.“ Tohle v Rusko neříkejte [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/-Buh-neni-Tohle-v-Rusku-nerikejte-429387>>

Evangelists adapt to a new era, preaching the gospel to skeptics [online]. [cit. 2016-01-06]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2016/03/05/us/evangelists-adapt-to-a-new-era-preaching-the-gospel-to-skeptics.html?module=WatchingPortal&region=c-column-middle-span-region&pgType=Homepage&action=click&mediaId=thumb_square&state=standard&contentPlacement=4&version=internal&contentCollection=www.nytimes.com&contentId=http%3A%2F%2Fwww.nytimes.com%2F2016%2F03%2F05%2Fus%2Fevangelists-adapt-to-a-new-era-preaching-the-gospel-to-skeptics.html&eventName=Watching-article-click&_r=2>

Historické setkání. Papež František se sešel na Kubě s patriarchou Kirillem [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.denik.cz/ze_sveta/historicke-setkani-papez-frantisek-se-sesel-na-kube-s-patriarchou-kirillem-20160212.html>

Konečně se vidíme! vítal papež František patriarchu Kirilla. Obě církve se sešly po 1000 letech [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <<http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/papez-frantisek-se-sesel-na-kube-s-patriarchou-kirillem/r~e6e18ca6d1c311e5819a002590604f2e/>>

Podporu odsouzeným Pussy Riot vyjadřovali lidé po celém světě, včetně Česka [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/podporu-odsouzenym-pussy-riot-vyjadrovali-lide-po-celem-svete-vcetne-ceska--1099340>

President George W. Bush Reveals Details About the Bible's Impact on His Life and Presidency [online]. [cit. 2016-04-20] Dostupné z: <<http://www.theblaze.com/stories/2014/11/06/former-president-george-w-bush-reveals-the-monumental-role-that-the-bible-played-in-his-presidency-and-life/>>

Pussy Riot [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Pussy_Riot>

Putin jako hlavní ochránce křesťanství. Rusko přejalo zodpovědnost za ochranu křesťanů a křesťanství ve světě. Spojené státy křesťanům způsobily peklo. Zde jsou fakta [online]. [cit. 2016-03-10]. Dostupné z:

<<http://euportal.parlamentnilisty.cz/Articles/14747-putin-jako-hlavni-ochrance-krestanstvi-rusko-prejalo-zodpovednost-za-ochranu-krestanu-a-krestanstvi-ve-svete-spojene-staty-krestanum-zpusobily-peklo-zde-jsou-fakta.aspx>>

Putin pomáhá odkrýt duši národa [online]. [cit. 2016-03-13]. Dostupné z:

<<http://svobodneforum.cz/jan-jandourek-putin-pomaha-odkryt-dusi-naroda/>>

Putinovi popi vyhlásili svatou válku, žehnají bombám padajícím na Sýrii [online]. [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/ruska-cirkev-je-hlasnou-troubou-kremlu-veli-ke-svate-valce-proti-is-1pi-/zahranicni.aspx?c=A151202_132823_zahranicni_ert>

Refuting the Myth that Jesus never existed [online]. [cit. 2016-01-05]. Dostupné z:

<<http://www.bede.org.uk/jesusmyth.htm>>

Religious Identity: States Differ Widely [online]. [cit. 2015-11-16]. Dostupné z:

<<http://www.gallup.com/poll/122075/Religious%20%80%90Identity%20%80%90StatSt%20%80%90Differ%20%80%90Widely.aspx?CSTS=alert>>

Renesance pravoslavi v Rusku [online]. [cit. 2016-03-13]. Dostupné z:

<http://ceskapozice.lidovky.cz/renesance-pravoslavi-v-rusku-dj8-/tema.aspx?c=A140107_231603_pozice_138583>

Setkání církví po 1000 letech. Papež František si na Kubě promluví s ruským patriarchou Kirillem [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z:

<<http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/historicka-schuzka-pro-krestany-papez-frantisek-se-na-kube-s/r~c5b1e612cbff11e5a6b7002590604f2e/>>

Sjednocení obou větví ruské pravoslavné církve [online video]. [cit. 2016-01-08].

Dostupné z: <<http://www.pravoslavi.cz/filmy/flash/sjednoceni2.htm>>

State versus John Scopes ("The Monkey Trial") [online]. [cit. 2016-01-06]. Dostupné z:

<<http://law2.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/scopes/evolut.htm>>

V Rusku je stíhán muž za to, že napsal, že „Bůh neexistuje“ [online]. [cit. 2016-03-20].

Dostupné z: <<http://www.blisty.cz/art/81384.html>>

V Sýrii začíná svatá válka, v jejím čele stojí Putin, říká ruská pravoslavná církev [online]. [cit. 2016-01-10]. Dostupné z:

<<http://zahranicni.eurozpravy.cz/evropa/132994-putin-vede-svatou-valku-v-syrii-rika-ruska-pravoslavna-cirkev/>>

World briefing: Europe: Russia: Catholic barred [online]. [cit. 2016-01-06].

Dostupné z: <<http://www.nytimes.com/2004/03/02/world/world-briefing-europe-russia-catholics-barred.html?module=ArrowsNav&contentCollection=World&action=keypress&region=FixedLeft&pgtype=article>>

10 ABSTRACT

The aim of the thesis "Comparison of contemporary Christianity in America and Russia, including textual analysis" is to provide a comprehensive overview of current forms of Christianity in both countries. It describes the development of hierarchical structure and emphasizes their function in contemporary society. The main aim of this work is to collect information and data corresponding to their topic, which are available in various sources. Further deepens the knowledge and skills acquired during their studies. The method used to achieve the objective of the work was thorough study of available information and their further processing, while respecting the logical structure, the scientific nature of work and readability.

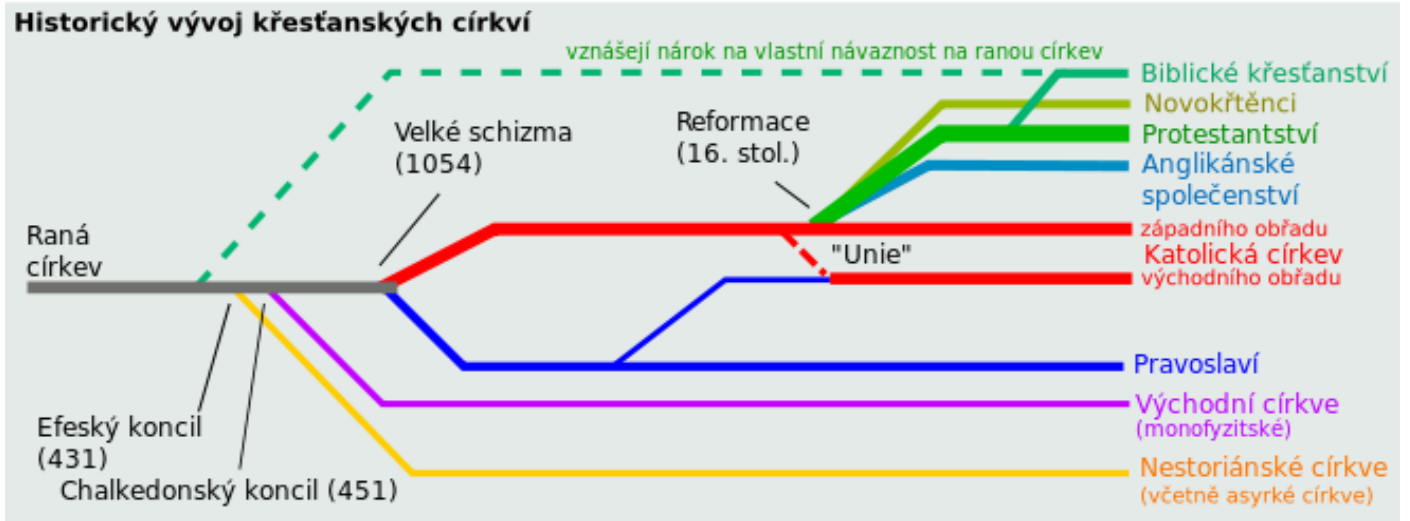
11 RESUMÉ

The work is focused on the comparison of contemporary Christianity in the United States and the Russian Federation, in other words on the comparison of the characteristic representative of so-called Eastern Church with rather untypical representative of Roman Catholic Church values – United States of America. United States more than a „battle flag“ of the Vatican and Pope represents an enormous and at first glance possibly quite confusing summary of religious groups, which existence, nevertheless more or less belong to the original "parent" of the Catholic Church. Even so, in the long term the United States (and in general „the West“) were perceived as "defenders of Christendom", while Russia - whether due to a long era of socialism, when (not only) the Orthodox Church was exposed to relentless and merciless persecution, or through after-revolutionary isolationism, which besides other things was manifested by a hostile relationship towards Catholics (growing strong during conservative government of Vladimir Putin) - has always been out of action and cared primarily about securing their own existence. In recent years, however, the situation is completely reversed and it is the Russian Federation, which through the person of president Putin and Orthodox patriarch Kirill assumes responsibility for the protection of Christians around the world and replaces the original hegemony in this area - the United States of America.

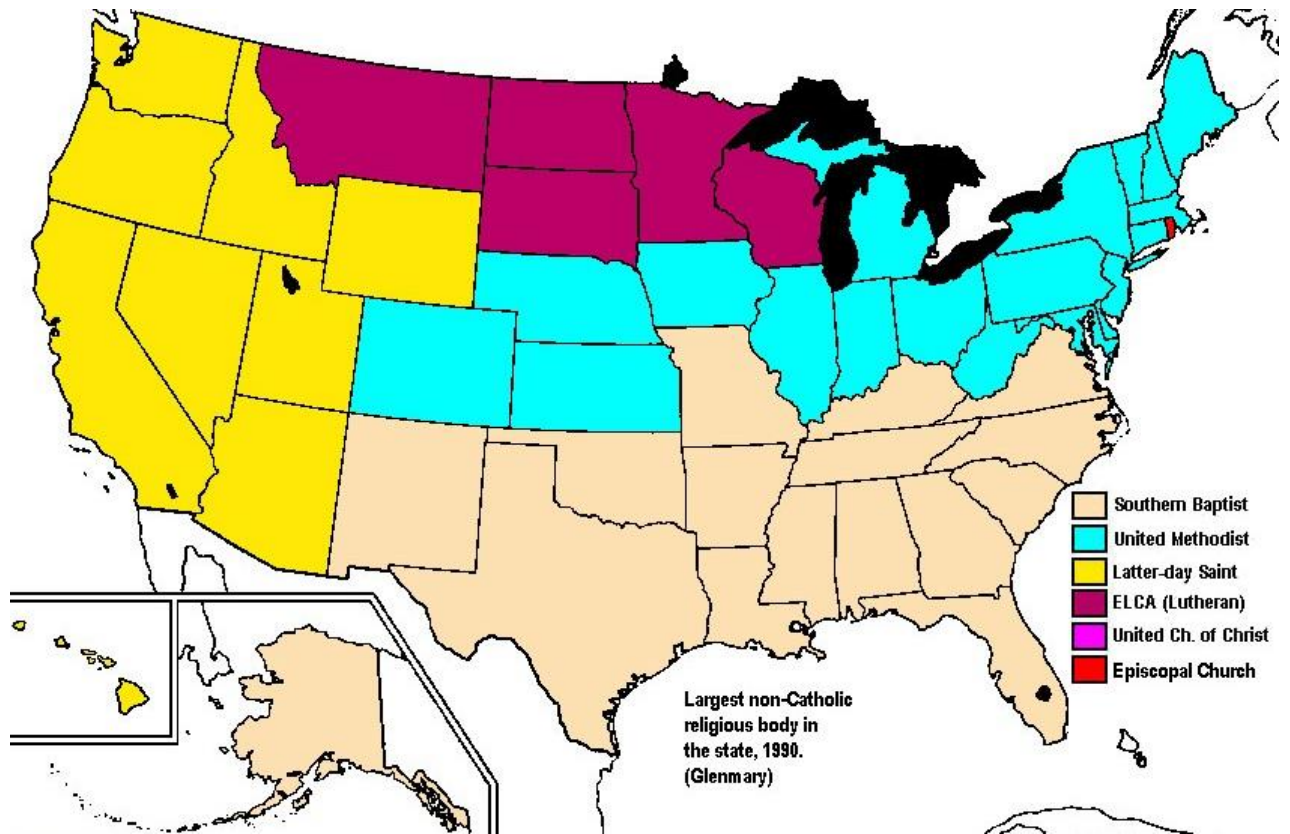
12 PŘÍLOHY

- 12.1. Historický vývoj křesťanských církví
12. 2. Největší protestantské náboženské komunity ve Spojených státech
12. 3. Procentuální zastoupení ruských ortodoxních křesťanů v rámci provincií
12. 4. Článek ze serveru Christian Post – Syrian President Assad: Putin is the only world leader protecting Christians
12. 5. Článek ze serveru Washington Times – Who’s „godless“ now? Russia says it’s U.S.
12. 6. Článek ze serveru Russia Insider – Russian Church replaces Rome as the center of Christianity?
12. 7. Článek ze serveru Godfather Politics – Russia now more Christian than the United States
12. 8. Článek ze serveru RT – Russia: a game changer for global Christianity

12. 1. Historický vývoj křesťanských církví

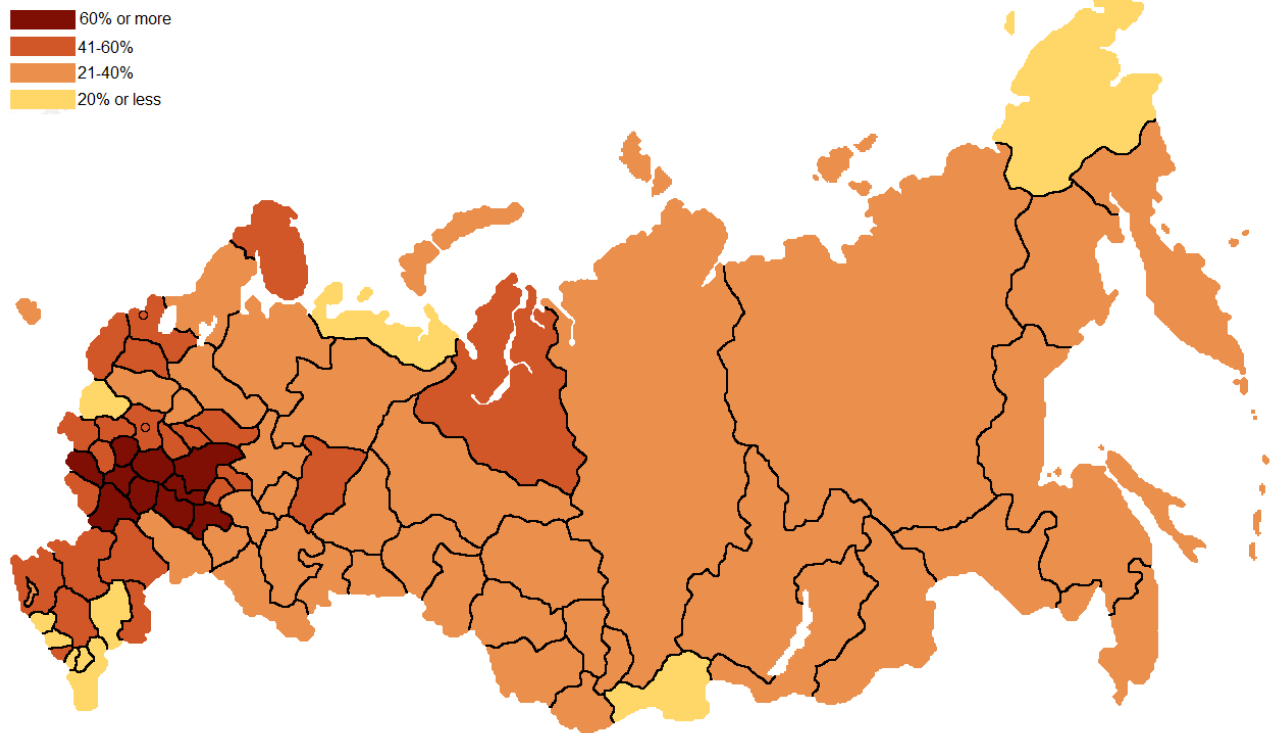
12. 2. Největší protestantské náboženské komunity ve Spojených státech

12. 3. Procentuální zastoupení ruských ortodoxních křesťanů v rámci provincií

Russian Orthodox Church followers by provinces (2010)

12. 4. Článek ze serveru Christian Post – *Syrian President Assad: Putin is the only world leader protecting Christians*

As president of a country whose Christian population is quickly vanishing, Syria's Bashar al-Assad has said he sees Vladimir Putin as the only world leader defending Christianity. "When I look at the present state of things in the world I realize that Vladimir Putin is the sole defender of Christian civilization one can rely on," declared Assad during an interview with the French magazine Valeurs Actuelles earlier this week.

According to World Vision, since the start of the Syrian Civil War in 2011, more than 240,000 people have lost their lives, many of them children. Much of the repression and the slaughter of civilians has been perpetuated by Assad and his Syrian Army and secret police during their brutal crackdown on dissent. Christians, who have been caught in the crossfire of the Arab Spring and civil war, have found a measure of protection under Assad's dictatorship. In October, the Catholic Herald reported on comments from one of Syria's leading Christians who said Putin's intervention, while possibly motivated by selfish reasons, is helping and giving hope to Christians.

Melkite Greek Catholic Archbishop Jean-Clément Jeanbart of Aleppo said Putin's actions are giving Christians "a renewal of confidence" while helping to solve the problem of Christian genocide. He noted that Putin "serves the Christian cause" even if he is only intervening for the interests of Moscow. "Things have begun to change since the Russians are bombing ISIS," the Archbishop told the Daily Express in October.

"My colleagues — bishops, priests and faithful — in Syria now feel they have hope that the problems will be sorted and the war will finish since Russia intervened and struck Daesh [Islamic State] seriously," the Archbishop added. In 2012 The Christian Post reported that Putin told Metropolitan Hilarion, a bishop in the Russian Orthodox Church, that he would defend Christianity across the globe. "You needn't have any doubt that that's the way it will be," Putin

assured the Russian cleric, when asked about making the defense of Christianity an essential component of his foreign policy. In a meeting with Christian leaders in Moscow in 2013, Putin declared: "In many of the world's regions, especially in the Middle East and in North Africa inter-confessional, tensions are mounting and the rights of religious minorities are infringed, including Christians and Orthodox Christians."

Putin has sparred with the United States and President Barack Obama over strategy in Syria and confronting IS. Obama continues to assert that Assad must be replaced in Syria, calling him as recently as Thursday "a brutal, murderous dictator." Putin has worked to strengthen and stabilize the Assad regime despite opposition from Obama and some American allies in the West. Obama has received criticism, especially from Assad, for empowering IS during his efforts to support rebels fighting the Syrian dictator, many who have now joined the terror group. In 2012, Obama said if the Assad regime used chemical weapons against their own people that it would constitute "a red line" with "enormous consequences," meaning American military intervention. When evidence of chemical weapons emerged, however, Obama failed to act, weakening his credibility in the region. Among the presidential candidates, GOP front-runner Donald Trump has been a lone voice in favor of Putin's efforts in Syria. "You know that, if Putin wants to knock the hell out of ISIS, I'm all for it 100 percent and I can't understand how anybody would be against that," Trump said during the November Fox Business debate.

Putin, who has clashed with the West, has argued that Russia and other countries around the globe are in a battle against the Western World that has now become alienated from Christianity. "Many Euro-Atlantic countries have moved away from their roots, including Christian values," declared Putin. "Policies are being pursued that place on the same level a multi-child family and a same-sex partnership, a faith in God and a belief in Satan. This is the path to degradation," he added in a 2013 speech. Putin, French President Francois Hollande, and former President Nicolas Sarkozy are now calling for a more unified global effort

in the war against IS. "We need everyone in order to exterminate Daech [IS, ISIL, ISIS], including the Russians. There cannot be two coalitions in Syria," Sarkozy, told French media after meeting Hollande Sunday.

12. 5. Článek ze serveru Washington Times – *Who's „godless“ now?
Russia says it's U.S.*

At the height of the Cold War, it was common for American conservatives to label the officially atheist Soviet Union a “godless nation.” More than two decades on, history has come full circle, as the Kremlin and its allies in the Russian Orthodox Church hurl the same allegation at the West. “Many Euro-Atlantic countries have moved away from their roots, including Christian values,” Russian President Vladimir Putin said in a recent keynote speech. “Policies are being pursued that place on the same level a multi-child family and a same-sex partnership, a faith in God and a belief in Satan. This is the path to degradation.” In his state of the nation address in mid-December, Mr. Putin also portrayed Russia as a staunch defender of “traditional values” against what he depicted as the morally bankrupt West. Social and religious conservatism, the former KGB officer insisted, is the only way to prevent the world from slipping into “chaotic darkness.”

As part of this defense of “Christian values,” Russia has adopted a law banning “homosexual propaganda” and another that makes it a criminal offense to “insult” the religious sensibilities of believers. The law on religious sensibilities was adopted in the wake of a protest in Moscow’s largest cathedral by a female punk rock group against the Orthodox Church’s support of Mr. Putin. Kremlin-run television said the group’s “demonic” protest was funded by “some Americans.” Mr. Putin’s views of the West were echoed this month by Patriarch Kirill I of Moscow, the leader of the Orthodox Church, who accused Western countries of engaging in the “spiritual disarmament” of their people. In particular, Patriarch Kirill criticized laws in several European countries that prevent believers from displaying religious symbols, including crosses on necklaces, at work.

“The general political direction of the [Western political] elite bears, without doubt, an anti-Christian and anti-religious character,” the patriarch said

in comments aired on state-controlled television. “We have been through an epoch of atheism, and we know what it is to live without God,” Patriarch Kirill said. “We want to shout to the whole world, ‘Stop!’” Other figures within the Orthodox Church have gone further in criticizing the West. Archpriest Vsevolod Chaplin, a church spokesman, suggested that the modern-day West is no better for a Christian believer than the Soviet Union. Soviet authorities executed some 200,000 clergy and believers from 1917 to 1937, according to a 1995 presidential committee report. Thousands of churches were destroyed, and those that survived were turned into warehouses, garages or museums of atheism. “The separation of the secular and the religious is a fatal mistake by the West,” the Rev. Chaplin said. “It is a monstrous phenomenon that has occurred only in Western civilization and will kill the West, both politically and morally.”

The Kremlin’s encouragement of traditional values has sparked a rise in Orthodox vigilantism. Fringe groups such as the Union of Orthodox Banner Bearers, an ultraconservative movement whose slogan is “Orthodoxy or Death,” are gaining prominence. Patriarch Kirill has honored the group’s leader, openly anti-Semitic monarchist Leonid Simonovich, for his services to the Orthodox Church. The Banner Bearers, who dress in black paramilitary uniforms festooned with skulls, regularly confront gay and liberal activists on the streets of Moscow.

Although Mr. Putin has never made a secret of what he says is his deep Christian faith, his first decade in power was largely free of overtly religious rhetoric. Little or no attempt was made to impose a set of values on Russians or lecture to the West on morals. However, since his inauguration for a third presidential term in May 2012, the increasingly authoritarian leader has sought to reach out to Russia’s conservative, xenophobic heartland for support. It has proved a rich hunting ground. “Western values, from liberalism to the recognition of the rights of sexual minorities, from Catholicism and Protestantism to comfortable jails for murderers, provoke in us suspicion, astonishment and alienation,” Yevgeny Bazhanov, rector of the Russian Foreign Ministry’s diplomatic academy, wrote in a recent essay.

Analysts suggest that Mr. Putin's shift to ultraconservatism and anti-West rhetoric was triggered by mass protests against his rule that rocked Russia in 2011 and 2012. The unprecedented show of dissent was led mainly by educated, urban Muscovites — many with undisguised pro-Western sympathies. “This is the government's response to modernized Russians becoming more defiant and independent,” said Maria Lipman, an analyst with the Moscow-based Carnegie Center. “The government is pitting the conservative majority against the liberal minority. As a result, raging anti-Western ideology has now turned into something that is almost a state ideology.” Ms. Lipman, however, suggested that Mr. Putin may be wary of expressing too much support for the Orthodox Church — “a symbol of Russian statehood” — lest it someday challenge his authority.

Some 70 percent of Russians define themselves as Orthodox Christians in opinion polls, and opposition figures in the past have called on the church to play a mediating role between the Kremlin and protesters. “Because of Putin's shift to conservatism, the church may feel more emboldened,” Ms. Lipman said. “So Putin does not overemphasize the church in speeches, preferring to concentrate on talk of traditional values. He is wary of boosting its support even higher.”

12. 6. Článek ze serveru Russia Insider – *Russian Church replaces Rome as the center of Christianity?*

At no time in history has the persecution of Christians been as intense and widespread as it is now. Christians in the Middle East are in dire need of a champion, which, in today's world can only be a great power, and it is Russia that has taken on that responsibility. With its secular ideology, the West can no longer protect Christian interests in the world as it did for centuries. Although the USA has a higher percentage of church goers than other Western countries, it underestimates the importance of religion in the countries it targets for regime change. Turning a blind eye to beheadings, child rape and other atrocities, it has created a hell on earth for Christians all over the Middle East. And with the Arab Spring, things went from bad to worse, as ISIS' success in Iraq inspired similar groups. The Muslim Brotherhood in Egypt, Boko Haram in Nigeria and Al-Shabaab in Somalia are all committing atrocities against Christians.

Obsessed by its Constitution, the US assumes that it can impose the separation of church and state on a world where cultural and religious traditions run deep. Its failure to realize that these traditions contribute to a rejection of Western-style democracy, and similarly, to notice the spiritual dimension of Vladimir Putin's foreign policy, including his standing among persecuted Christians, gives Russia a decisive advantage.

Vladimir Putin knows that modernity's separation of politics from religion inspires many across the globe to return to their religious roots. In February 2012, he made a solemn vow to the Russian Orthodox Church to protect persecuted Christians all over the world, a commitment that has even caught the attention of America's powerful Evangelicals.

Syrian Christians are thrilled and grateful for Russia's decisive response to the slaughter they have endured for more than four years. But to understand the true significance of this initiative, you have to know that aside from Russia, Georgia and Armenia, there are Orthodox communities in fifteen European and

near Eastern countries for whom Putin is increasingly looking like a 21st Century Constantine. That 4th century Roman emperor converted to Christianity, put an end to the persecutions Christians had suffered under his predecessors, and granted the Church privileges that allowed it to become a worldwide power. Notwithstanding the electrifying presence of Pope Francis, in future we could see the Eastern Church replace Rome as the center of Christianity.

This will happen without the help of the media. Incapable of imagining the spiritual development that has taken place in Russia since the demise of Communism, it portrays Putin's assertions of faith as geopolitical opportunism. Yet in his autobiography "First Person", published in 2000, the Russian President declared that the first line in every Russian law should refer to moral values. He wants Russia to be as aware of its spiritual heritage as it is of its political and geographical position. President Putin is convinced that spirituality has a profound effect on the way a culture develops, providing an indispensable moral compass that goes deeper than passing political expediency and secular "freedom". As increasing numbers of Christians across the spectrum turn toward Russia, its global influence can only grow.

12. 7. Článek ze serveru Godfather Politics – *Russia now more Christian than the United States*

Russia – in the form of the Soviet Union – used to be America’s greatest enemy. Ronald Reagan called it the “Evil Empire.” “One nation under God” was added to the Pledge of Allegiance in 1954 in response to “godless Communism.” The United States was different, Americans were told. We believed in God. The Russians were officially atheistic. Russia still has its problems, but after 70 years of Communist rule, the execution of “some 200,000 clergy and believers from 1917 to 1937,” the destruction of thousands of churches, “and the churches that survived the purge had been “turned into warehouses, garages or museums of atheism,” the nation has a lot to fix.

There’s a good chance that if Congress doesn’t act, that churches in America could close or at least be dragged into court by refusing to acquiesce to the same-sex GayGB. Time will tell if Russia can right itself after so many years of impoverishment, militarism, and a debased economic system.

“The separation of the secular and the religious is a fatal mistake by the West,” Archpriest Vsevolod Chaplin said. “It is a monstrous phenomenon that has occurred only in Western civilization and will kill the West, both politically and morally.” But what we do know, the bullet train of secularism and moral depravity will destroy this once great nation that was described by John Winthrop (1587/8-1649) and others as “a city on a hill.” “We shall be as a city upon a hill,” Winthrop told the passengers of the *Arbella* who left England in 1630 to carve a new nation out of a wilderness. “The eyes of all people are upon us.”

The eyes of all the people are upon us to see how a once great nation has become a cesspool of decadence made legitimate by five puny gods that sit in judgment of the only God. To many people, personal peace and affluence have become more important than the ideas and ideals that made the United States the envy of the world. As Cotton Mather (1663–1728) asserted, the Christian faith had brought the colonies prosperity, but “the daughter destroyed the mother —

there is a danger, lest the enchantments of this world make them forget their errand into the wilderness: to build a city on a hill, an illumination for all the world.” The light is growing dim.

12. 8. Článek ze serveru RT – *Russia: a game changer for global Christianity*

At no time in history has the persecution of Christians been as intense and widespread as it is at the moment. There is a global war on Christians, which has escalated in scale and intensity since the US invasion of Iraq. After the deliberate destruction of nation states and government structures all over the Middle East, Islamist groups have seized the opportunity to wage war on and persecute Christians.

American journalist and poet Eliza Griswold has written extensively in the New York Times about how the US invasion has caused hundreds of thousands to flee in Iraq. “*Since 2003, we’ve lost priests, bishops and more than 60 churches were bombed,*” Bashar Warda, the Chaldean Catholic Archbishop of Erbil said. With the fall of Saddam Hussein, Christians began to leave Iraq in large numbers, and the population shrank to less than 500,000 today from as many as 1.5 million in 2003. With the Arab Spring things only went from bad to worse. ISIS’ success in Iraq has inspired similar groups in other continents, most notably Africa, where the Egyptian Muslim Brotherhood commit numerous atrocities against Christians, as do Boko Haram in Nigeria and Al-Shabaab in Somalia.

Not only has the USA, supposedly ‘God’s Own Country’, created hell on earth for Christians all over the Middle East and then turned a blind eye to beheadings, rape of children and unspeakable atrocities. America appears to be deaf, dumb and blind to the problem, and that is obviously bad enough. But in addition to this, Western foreign policy has failed miserably. It has failed by underestimating the significance of religious faith in the countries subjected to Western intervention. The West’s most egregious foreign policy error is the assumption that the Western secular model, which demands clear separation between organized religion and politics, may be imposed on the rest of the world, irrespective of cultural or religious background.

The unmitigated disaster of Western Middle East policy testifies to the profound error of this presumption. Religious conviction is one of the main reasons for the rejection of Western democracy and the repeated Western foreign and interior policy failures of the past two decades. Western rejection of religion as a valid factor of reality may turn the political agenda upside down, and this offers opportunities and advantages for Russia.

To many nations and peoples outside the West, modernity means a return to their religious roots. The 21st Century therefore does not permit a separation of geopolitics from religion. Vladimir Putin understands this. In February 2012, he made a solemn vow to the Russian Orthodox Church that protection of persecuted Christians all over the world would be a key issue of his foreign policy. Even though the immediate cause of Russian intervention in Syria is the fight against terrorism, the protection of Christian minorities and the defense of the Christian heritage in Syria play a crucial role. The most revered Christian Orthodox saints were Syrians, including Ephrem the Syriac, Basil the Great and St John Chrysostom.

The head of the Synodal Department for Church and Society Relations, Archbishop Vsevolod Chaplin, made the following statement in connection with Russia's decision to accept Syria's request for military intervention in the form of air strikes against ISIS in Syria: "*Any fight against terrorism is moral; we can even call it a holy fight.*" Chaplin does not refer to a new war of religions, but instead - quite the contrary - to the moral obligation to fight evil. However, to do so requires more than military hardware and strategy. It requires spiritual strength. Russia derives its spiritual strength after the Cold War from a mighty revival of the Orthodox Christian faith while the West is abandoning its Christian identity. The East and the West have switched roles as Christian superpower and defender of the Christian faith. "*Christian countries can oppose pseudo-Islamic extremism only by basing themselves on traditional religious values,*" Chaplin believes. "*Secularism will never be able to cope with the challenge of religious fanaticism and extremism coming to Europe today. Secularism will always lose to*

religious or pseudo-religious extremism. Even if secularism successfully beats off religious and public radicalism with the help of power and money for some time, it won't last long, only for 20-30 years," the priest said at the conference *Cults, Neo-paganism, Secularism: Danger of Christian Ethos' Decay* in Slovenia. In other words: something will win over nothing every time.

Due to its secularist ideology, the West is no longer in any position to protect Christian interests in the world as it did for centuries in the past. It now creates terrorism and religious fanaticism fuelling blood-curdling horrors. Russia is the only major power in the world today that accepts the responsibility of protecting persecuted Christians. The fact that Putin is now the best friend and the greatest hope of persecuted Christians will have an impact on strategy that reaches far beyond the Middle East. This spiritual dimension of Russian foreign policy has been completely ignored by the Western media.

The world's Christians number 2,300 million. Two thirds of them live outside the Western world and are exposed to persecution everywhere. According to Open Doors, 322 Christians are murdered for their faith every month, 214 churches and Christian properties are destroyed and 772 incidents involving various forms of violence are committed against Christians. At least 15,000 Christians were fleeing last week as Islamic State militants threatened to storm Sadad, an ancient Christian community north of Damascus where people still speak Aramaic, the language of Jesus. Also a great number of Christian churches and shrines have been blown up and destroyed by ISIS among these the burial shrine of the Old Testament prophet Jonah in Mosul.

These persecuted Christians are in dire need of a champion, a great power able and willing to defend them. They obviously accept such help as is offered. Syrian Christians have expressed great elation and gratitude that the Russians have taken decisive steps to put an end to the slaughter of Christians that has been going on for more than four years. To many Christians around the world, Putin may become the 21st Century Constantine, the Roman emperor who helped the Christians of his day by putting an end to the persecutions endured under

the Roman Empire. Constantine also conferred privileges on the Christian church that allowed it to become strong enough to have a positive impact on society. Putin may turn out to play the same role in the history of our day and recreate the Christian superpower that used to be the role played by the West, but which the West has abandoned.

When Western media mention Putin's declaration of protection for persecuted Christians, they consistently analyze it in terms of a mere tool of geopolitical expansion and imply that this is not rooted in genuine Christian faith. Western pundits portray Putin's faith as a cynical ploy to promote his political interests. However, this puts on display the abysmal Western ignorance of the spiritual development that has taken place in Russia since the demise of Communism and the Cold War.

In his autobiography "First Person", published in 2000, Putin states that the first line in any Russian law code should be moral values and that Russia must pay complete attention to its spiritual position, in the same way as Russia is concerned with its political and geographical position. This indicates that President Putin has real understanding of the fact that in this world, the spiritual foundations of political reality have a profound effect on the way a culture develops. A viable culture needs a moral compass that goes deeper than passing political expediency and the secularistic tenet "do what you will".

The many Christians betrayed by the West now look to Russia for hope and protection, and this can open a new avenue of global influence for Russia. Russia's declared determination to protect persecuted Christians has rapidly growing significance for millions of Christians all over the world. Accepting this role is a game changer for Christianity and simultaneously holds the potential for changing Russia's role in the world.